

ŞEF RABIN DR. MOSES ROSEN

„SEMA ISRAEL” crezul nostru fundamental

VAETHANAN (16 AV — 15 AUGUST)

„Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeu nostru — Unul este” (Deuteronomium 6,5). În fiecare zi a existenței noastre pămîntesti, cind soarele răsare cu a sa binefăcătoare lumină și cind umbrele serii se revarsă în jurul nostru, datorî sintem să întinăm capitolul biblic care incepe cu versetul sus-amintit și care e indeobște cunoscut drept ruga cea mai importantă din liturgia mozaică.

De la început e necesară însă o precizare. Este „Sema Israel” o rugă? Analizîndu-i conținutul, nu găsim nicăieri vreo solicitare a credinciosului către Divinitate. Nu cerem nimic Aceluia care ne dă totul, ci încercăm să proclamăm crezul nostru fundamental odată cu atașamentul nostru indisolubil față de Dumnezeu.

Primul verset al lui „Sema” este deci o proclamație a credinței în unicitatea Creatorului. Un singur Creator și o singură Creațiune. Trăim într-o lume a binelui și a luminii, emanate a Dumnezeului simbol absolut al acestora. Răul nu este decît o vremelnică estompare a binelui; întinericul nu e altceva decît o eclipsare a luminii. Fiecare om are în-însul comoara neprețuită a virtuților divine. Pe deasupra filonului de aur al bunătății și dragostei care se află în străfundurile ființei sale, se pot depune sedimente. Știința sfîntă din adîncurile ființei sale poate fi acoperită de zgura luptei pentru viață. Intotdeauna, însă, filonul de aur poate fi adus la lumină și știința poate să reaprindă focul cel saer, atunci cînd îți aminteste că sintem cu toții fiii aceluiași Părinte care, prin Unitatea Lui, ne învață sensul unității umane.

„EHAD” — „Unul” nu implică, însă, numai ideea unității, ci și pe aceea a unicității. Nu e vorba numai de o reducere cantitativă: în locul mai multor zei, a rămas unul singur. Mult mai importantă e revoluția pe care o produce monoteismul iudaic din punct de vedere calitativ, în noțiunea de Divinitate. Nu numai o singură forță, ci una unică, căreia, imaterială fiind, nu-i putem da vreo asemuire, căreia, fără de sfîrșit fiind, nu-i putem da vreo limitare în timp și în spațiu, pe care noi, cei cu mintea și viața mărginite, n-o putem cuprinde și nu putem aspira decît la puține raze din măreția-i cea fără de hotar.

Cea mai puternică și totuși cea mai ușor de atins dintre aceste raze este aceea a dragostei. Cel mai scurt drum spre Dumnezeu este acela al dragostei, căci așa glăsuiește versetul următor:

„Și să-1 iubești pe Domnul Dumnezeu tău, din toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu întreaga ta ființă” (Ibid. 6,6).

Iată pentru ce „Sema Israel” a răsunat de pe buzele martirilor noștri din toate veacurile. Ultima lor șoaptă a fost afirmarea tenace și nestrămătată a crezului iubirii de Dumnezeu și de oameni, crez pentru care am dat cu riuri de sînge ogoarele umanității.

Rabi Akiva, astrul strălucitor al învățăturii talmudice, în clipa cînd legionarii împăratului Hadrian îi smulgeau fișii din pielea trupului, zimbea זימבא זימבא „Zimbea cu seninătatea omului a cărui privire cuprinde zările eternității; zimbea cu certitudinea luptătorului care, în clipa în care cade cu trupul zdrobit, zăpăcește drapelul victorios al camarazilor săi. Akiva spune în această clipă suprasă: „... כל יום יום „În toate zilele vieții mele, cînd rostem Sema și spunea-mă-1 iubești pe Domnul Dumnezeu tău, din toată inima, cu tot sufletul și cu întreaga ființă”, mă întrebam: cînd va veni momentul să pot împlini această măreață poruncă? Acum, cînd îmi dai viața pentru Dinsul, zimbec multumit că, în sfîrșit, pot realiza ceea ce buzele mele au rostit de atîtea ori” (Berahot, 61).

Vom înțelege astfel pentru ce evreii credincioși rostește în fiecare dimineață următoarea rugăciune: אֲשֵׁרֵינוּ

„Ferice de noi! Ce plăcută e soarta noastră! Ce frumoasă e moștenirea noastră!”. Cu cită ironic vor fi auzit odinioară dușmanii iudaismului afirmațiile de mai sus pornite din gura evreului oropsit, umilit și batjocorit, care își strigă „fericirea” în mijlocul celor mai mari necorociri, care își laudă soarta îndurînd cel mai crud dintre destine.

Rugăciunea continuă însă și explică motivele acestei splendide mulțumiri sufletești.

Ferice de noi, căci noi, în zori și pe inserate, în sinagogi și în case de rugăciuni, preamărim unitatea Ta de două ori pe zi și strigăm Sema Israel „Ascultă Israele, Domnul Dumnezeu nostru Unul este”.

O asemenea fericire este, în adevăr, demnă de invidiat.

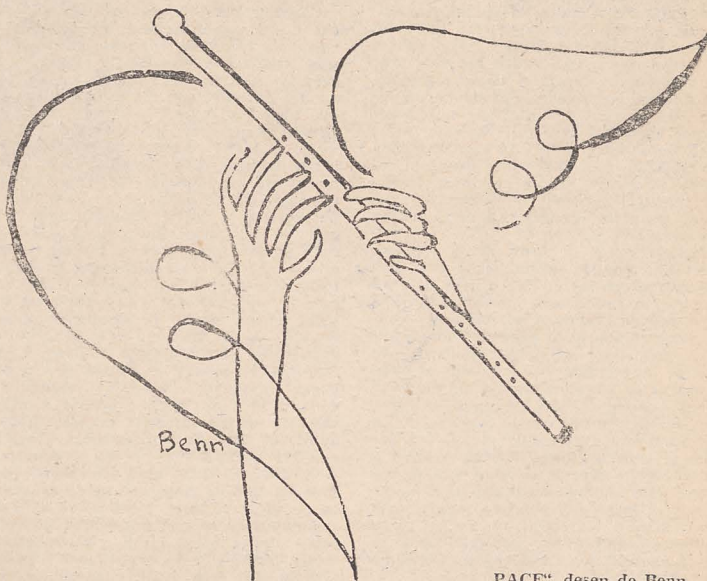
EIKEV (23 AV — 22 AUGUST)

ה'ל' אב שמוע תשמע את פיותי אשר אנכי מצוה אתכם היום קאהב את ד' אלהים ולעבודו בכל לבבכם ובכל נפשכם (דברים יא, יג)

„Și va fi, dacă veți asculta poruncile mele, pe care vi le poruncesc azi să iubiți pe Domnul Dumnezeu vostru cu toată inima voastră și cu tot sufletul vostru” (Deuteronomium 11,13).

Capitolul al doilea din „Sema” e cuprins în versetele pericopei de față. El conține ideea de răsplată și pedeapsă מולט controverasă de filozofiele tuturor religiozilor și care uneori slujește drept argument aceluia care contestă veracitatea acestor sisteme de gândire. S-au frîmîntat anul învățării Talmudului cu întrebarea „עדין ורעו 15 „Pentru ce găsim oameni dreți cu un destin rău și neleguții bucurîndu-se de o soartă bună?” (Berahot, 7). Succesul în viață nu e întotdeauna al aceluia care pășeste pe cărările binelui și, de multe ori, tri-

(Continuare în p. 4)

„PACE”, desen de Benn

Ierusalim — Ir Hașalom

Ierusalim, eterna capitală a Israelului, este, după cum îi arată și numele, Orașul Păcii.

Cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a reunificării Ierusalimului în Războiul de șase zile din 1967, un număr de istorici, arheologi și geografi s-au declarat dispuși să prezinte unui public larg recentele lor cercetări și studii despre trecutul și prezentul Ierusalimului. Printre problemele și teme abordate de ei se numără, de pildă, întrebarea dacă în perioada romano-bizantină evreilor nu le era, într-adevăr, îngăduit să intre în Ierusalim, Orașul Sfînt.

Un interes deosebit a suscitat și întrebarea: cine a construit de fapt cunoscutul zid al orașului în

timpul dominației otomane? O altă temă abordată cu acest prilej a fost cunoașterea adevărului despre călătoria poetului Yehuda Halevi — care a trăit în secolul al XII-lea în Spania — în Orașul Sfînt. Imnul său cel mai renumit despre Ierusalim începe astfel: „Inima mea este în răsărit, iar eu insumi în apus”...

Printre celelalte teme abordate în această suită de conferințe se numără și rezultatele recentelor săpături arheologice întreprinse la Ierusalim, care pot oferi unele explicații despre viața de acolo la începutul erei actuale.

ANTISEMITISMUL — un păcat împotriva lui Dumnezeu și a umanității

REZOLUȚIA CONFERINȚEI EPISCOPIILOR ELVEȚIENI ȘI A CONSILIULUI FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ELVEȚIA, ADOPTATĂ CU PRILEJUL COMEMORĂRII A 500 DE ANI DE LA EXPULZAREA EVREILOR DIN SPANIA

În vara anului 1990, Conferința Episcopilor Elvețieni și Federația Comunităților Evreiești din Elveția au pus bazele unei Comisii mixte pentru Dialog Iudeo — Romano-Catolic. Reunindu-i pe evrei și catolici pentru a discuta subiecte de interes comun, Comisia a oferit un prilej nu doar de exprimare a opiniilor unor neevrei despre evrei sau invers, ci, mai curînd, un posibil schimb de păreri între femei și bărbați, evrei și neevrei, păreri generate de propria lor experiență și de problemele lor.

Prima condiție pe care membrii C.D.I.R.C. și-au asumat-o a fost aceea de a sublinia că, în Elveția, ca, de altfel, pretutindeni, antisemitismul mai există încă; a doua, de a sugera diverse modalități de stopare a răspîndirii flagelului. Expulzarea evreilor din Spania acum 500 de ani nu este, desigur, singurul posibil punct de plecare pentru a avertiza asupra consecințelor urii împotriva evreilor, dar se pare că reprezintă un moment semnificativ al istoriei care este recunoscut azi ca atare de un număr crescînd de oameni. Un alt motiv de evocare a nele antievreiești și pretexte folosite în decursul timpului — și imprumutate chiar atunci, din perioade mai îndepărtate — sînt încă vehiculate pretutindeni azi. Comemorarea din 1992 a constituit pen-

tru membrii Comisiei un prilej de adoptare a unei rezoluții intitulată: „Antisemitismul, un păcat împotriva lui Dumnezeu și a umanității”.

În timpul celui de-al doilea război mondial, susținătorii regimului național-socialist au încercat exterminarea completă a poporului evreu. Într-adevăr, „soluția finală” nu le-a reușit. Dar au obținut ca milioane de evrei să fie privați de libertate, să fie torturați, umiliți și uciși. Holocaustul (literal, sacrificarea totală) este un memento dominant pentru generația noastră și pentru generațiile viitoare. După război, mulți oameni au ajuns să înțeleagă că sentimentul antisemit — indiferent de formă — reprezintă un pericol de moarte nu doar pentru evrei, ci și pentru creștini.

Autopurificarea de antisemitism, contribuția la reprimarea cauzelor acestuia rău străvechi, investigarea circumstanțelor sale istorice — toate acestea trebuie să se numere printre cele mai importante obiective ale bisericilor moderne.

Toate eforturile iudeo-creștine de menținere a unui dialog sint îndreptate, mai presus de orice, în direcția combaterii antisemitismului, a facilitării și promovării solidarității individuale și sociale, însoțite de recunoașterea și respectul deplin față de diferențele religioase și culturale legitime.

Nu mai pe o astfel de bază este posibilă o conviețuire pașnică între evrei și creștini, precum și între orice popoare și religii.

Antisemitismul este o prejudecată necontrolată, de largi dimensiuni, reprobabilă din punct de vedere moral, împotriva poporului evreu, a istoriei și identității sale religioase, sociale și culturale. Este o prejudecată — o stereotipie — care, în decursul istoriei, a dus la curente politice negative de instigare a opiniei publice împotriva evreilor, la alimentarea, cu scop de diversivne, a antagonismelor politice, sociale și economice, la pogromuri sîngeroase puse la cale de autorități de stat sau de o gloată.

Viața demonstrează că antisemitismul dăunează nu numai evreilor, ci și societății care îl promovează. Este o formă de orbire care lovește în antisemitii înșiși, distorsionîndu-le simțul realității și făcînd dintr-inșii prizonierii propriilor lor gânduri notive.

În „îndrumări și sugestii pentru aplicarea Declarației Consiliului Vaticanului pentru relațiile religioase cu evreii”, se precizează că „cercetările în problemele privind relațiile iudeo-creștine vor fi încurajate”. Universități catolice și instituții de cercetare, în asociație cu alte instituții și specialități, au fost invitate „să contribuie la soluționarea unor astfel de probleme”. În spiritul acestor „îndrumări”, instituțiile elvețiene de învățămînt urmează să asigure posibilități adecvate

(Continuare în p. 4)

CÎNTARE OMULUI

„Dureea noastră surdă și amară
O grămădiă pe-o singură vioară.”

„Binecuvîntată să-i fie amintirea, cum binecuvîntată i-au fost talentul și cuvîntul...” — se spunea, în unul dintre articolele închinat marelui scriitor Tudor Arghezi (R.C.M. nr. 460) — binecuvîntată să-i fie amintirea acestui excepțional Om care, alături de mari personalități ale timpului, a apărut și drepturile populației evreiești din țară, i-a cinstit meritele, a subliniat contribuția ei la evenimentele importante ale zilei. „Ani de zile ne-am exprimat dorința aceasta, de români, de a vedea așezată pe un picior de egalitate politică cu noi, fracțiunea băștinașă de evrei, vinovată (doar) de a nu se închina în fața aceluiași altar cu creștinii și de a-și căuta adevărul religios cu o mie de ani înaintea bisericilor grecești și latine” — releva el, „coloană de granit în mijlocul unui templu de adevăr și poezie”.

Nu numai că a pornit de la viziunea biblică a creației omului, că a fost permanent în contact cu Biblia, din care s-a inspirat în multe din operele sale, că a scris elogios despre evrei, vorbind Omului, că a colaborat la presa evreiască, dar el a făcut loc în paginile revistei sale „Bilete de papagal” — unde însuși avea să apară cu „Tablete”, acele „bijuterii în proză” — unui număr însemnat de evrei, confirmînd faptul că a cunoscut și a fost prietenul poporului evreu, l-a înțeles și apreciat. Ca și Tolstoi, Arghezi a subliniat, în diverse ocazii, faptul că evreul este simbolul egalității și al dreptății prin însăși descoperirea dumnezeirii, „întrupare a dreptății eterne”, și că se cuvine ca gîndirea sa, universalitatea, să fie transmisă, să se fraternizeze cu el, cu năzuințele sale.

Sensibil la valorile culturii evreiești, Arghezi a semnat, afit în presa evreiască, cit și în coloanele unor reviste românești, un număr de articole închinat unei personalități ale culturii iudaice, scriitorilor, artiștii evrei (B. Fundoianu, H. Sanielle-vici, C. Graur, Iosif Nădejde, B. Brănișteanu, Ronetti Roman, I.L. Peretz, F. Aderca, N. Vermont, Pascin, Yehudi Menuhin, David Oistrach ș.a.), făcînd aprecieri de valoare prin care se descifrează legăturile acestora cu pămîntul, limba și destinul românesc, exprîmînd totodată disprețul pe care îl provoacă marelui Om Arghezi orice formă de înjosire a evreilor, insistînd asupra drepturilor la demnitate și libertate (Scrieri, vol. 28).

Această „orgă uriașă” (F. Aderca) care a fost marele Arghezi a reușit să surprindă, cu libertatea sa spirituală, această criză intelectuală care a susținut antisemitismul („...aceleși spirite au fost ieri antiieziute și sint azi antisemite... mentalitatea staționară a unei calități de inteligență...”), explicînd astfel izvorul urii. („Cînd va reinvia Cahalul?” — R.C.M., nr. 692).

Gînditor liber, cu principii ferme, marcat de o disponibilitate intelectuală, el avea să aducă în sprijinul afirmațiilor sale argumente verificate istoric, prin care să demonstreze atașamentul de care au dat dovadă evreii în momentele grele ale țării de baștină. Astfel, articolul „Evreii și războiul”, pus la dispoziția „Revistei Culturii Mozaic” de doamna Mizura Arghezi, fiica poetului, vine să demonstreze atașamentul de netăgăduit al evreilor față de patria lor: „Acești frați, putem zice ai noștri, deosebiți doar prin lege — și deseori nedesebiți defel de noi; acești oameni care se bucură de bucuriile noastre și se întristează de întristările noastre; acești buni patrioți, cărora li s-a contestat, ca o supremă insultă, chiar dreptul la sinceritate și suferință — au sîrit cu toții în ajutorul patriei... ca să o slujească...”. Această atitudine consecventă se degajă și din articolul „Săracul Israel!” (Adam, II, nr. 10, 15 nov. 1930), mărturie a eticii sale. Pe un ton sarcastic, manifestîndu-și oprobriul față de antisemitism, Arghezi persifla absurditatea acestei concepții primitive: „...Mînti cînd îți iubești țara și mînti cînd îți aduci aminte de ea, după ce te sileș să fugi. Mînti cînd cînti în străinătăți ca la noi, mînti cînd vorbești acolo limba mea. Mînti cînd citești și mînti cînd o scrii... și dacă mori aparînd țara în care te-ai iscat, mori cu rezervă mîntală și te duci cu ea în lumea de apoi. Sceleratul! Ai făcut și spitale și așezăminte de binefacere, tot ca să mă amăgești... nu ai voie la ură și ești în dragoste suspect... Israel! Israel! Ești nesuferit la bunăvoință și criminal la indiferență...”.

Colaborator de seamă la revista „Adam”, Arghezi a publicat aici — în stilul său propriu, amestec de duritate și lirism — și tableta „Israel” (Adam, II, nr. 9, 15 oct. 1930), mesaj de fraternitate și omenie. Mizeria țîrurilor prin care a trecut, în acea perioadă de cumpănă, 1930—1932, cînd sloganurile antisemite umpleau coloanele unor publicații dubioase, s-a smuls pagini de percepere

ADAM

ANUL I. — No. 5

31 Iulie 1929

Theodor Herzl

de TUDOR ARGHEZI

T. ARGHEZI de Marcel Iancu

THEODOR HERZL

dureroasă a evreimii nevoiașă, torturat și contrariat de mizeria văzută în acest microcosmos: „Cu... mîhniri am trecut... prin Pașcani, prin Iași, prin Tîrgul Frumos, localități reputeate prin situația lor iudee, adică milionărească... Din dosul gării Pașcani am intrat prin ulița cea mai tristă din viață... Mărfuri dureroase, cuie ruginite, scroabeală albastră incoloră, douăzeci de măsline, un pieptene și un bici, alături de un săpun bolnav...”

La Iași am cercetat vasele cartiere de mahală... Doi, trei, poate patru și cinci kilometri i-am străbătut, apăsați de groază. Am văzut curți, sute de curți, ca niște funduri de cenușe stricate; oameni reduși la a șaptea parte din om, priviri sleite... copii jerpeliți... mame în zdrențe... bărbați ca niște mături uzate pînă la coadă. Această mizerie, rea și stagnantă, nu am zărit-o niciodată la creștinii?... Voi sînteți marii noștri dușmani?... Voi sînteți sugrumătorii noștri? milionarii și miliardarii uniți în ideea de a birui și în rivna neobosită de a ne stinge?... Pe voi vă aruncă băieții din trenuri și vă ciomăgesc pe uliți?... Tableta se continuă în același stil, încercat de vibrație, dramatism, dar și ironie amară, incriminînd, și de data aceasta, antisemitismul, rușinoasă boală cu care se fălesc cei fără de autoritate morală.

„Săracul Israel!” — exclamă cu indignare, în acele zile de restriște, marele Om al cuvîntului românesc, condamnat flagelul antisemitismului.

Inceputul colaborării sale la revista „Adam” este marcat de apariția articolului „Theodor Herzl” (Adam, I, nr. 5, 31 iulie 1929), dedicat aceluia care „a vizitat Statul evreiesc... ca o realitate de cîștigat...” și, plin de înțelegere și admirație față de acest ideal, Arghezi rela astfel ideea importantă cunoașterii istoriei evreilor, a culturii iudaice. Acest articol, ca și celelalte apărute în revista „Adam”, are înscris portretul lui Arghezi, realizat de pictorul Marcel Iancu. Șchița de portret al marelui Om „...providențial al poporului evreu” — cum l-a considerat Arghezi pe Theodor Herzl — este creionată de pictorul M. H. Maxy.

La numai zece ani de la apariția acestui articol, tot în paginile revistei „Adam”, a apărut și articolul lui Gala Galaction, alt mare prieten al Poporului Cărții, intitulat „Un profet”. Este omagiul adus „celui mai mare evreu din lumea contemporană... astrul splendorilor convingeri... [pe] cerul conștiinței iudaice...”

Trebuie subliniat faptul că Arghezi a făcut parte — alături de alte personalități culturale ale timpului (dintre neevrei îi amintim doar pe Gala Galaction, C. Rădulescu-Motru, C. I. Parhon, dr. I. Cantacuzino ș.a.) — din „Asociația Prietenilor Universității din Ierusalim” (1927), precum și din comitetul acestei asociații. Opera sa a fost tipărită în idîș și ivrit de către poetul I. Zamora, încă în anul 1930. Cu I. Zamora a întreținut un schimb de scrisori privind publicarea unor articole în „Viața noastră”, din Tel Aviv. Mai tîrziu, parte din opera sa apare în limba ebraică în traducerea lui Shimon Haran (volumul „Frunze”).

La noi, cel dintîi traducător în idîș a fost Salomon Segal, care a publicat, în antologia „Poeti români traduși în idîș”, șase poeme argheziene, volumul bucurîndu-se de aprecierea marelui istoric Nicolae Iorga. La rîndul său, Gala Galaction avea să laude munca traducătorului, prin cuvintele evocatoare: „Aruncă piinea ta pe ape și după multă vreme o vei găsi iarăși” (Eclesiastul, XI, 1).

În anul 1967, Editura pentru literatură a pus la dispoziția cititorilor de limbă idîș un grupaj de 88 de poeme, în traducerea lui Litman Vigder.

Iată-ne îndrituiți să ne adresăm lui Arghezi, cel care a știut să grămădească „dureea noastră surdă și amară” pe vioara sa, cu cuvintele pe care „vrăjitorul de la Mărtișor” avea să le spună despre medicul evreu Mauriciu Singer: „pierit în netimp... un cetățean complet, un cetățean gînditor, un bărbat cu o concepție și o măsură socială, o unitate umană integrală, în sensul enciclopediștilor francezi...”

Ne-am permis să readucem la lumină doar cîteva dintre gîndurile și atitudinile acestui nobil cărturar, din scrierile sale în care „nu părăsește niciodată planul uman al evocării” (Tudor Vianu), rezervîndu-ne posibilitatea de a reproduce în întregime articolul „Theodor Herzl” și de a sublinia că amintirea lui Arghezi este permanent prezentă printre noi, caldă și umană, prin tot ce a scris, gîndit și făcut; amintirea sa — acum, aici — demonstrează, o dată în plus, omagiul și speranța noastră în rolul gîndirii și zicerii sale, pe care le împraștiem întru rodire:

„Un om fusese-o frunză și numai om cu om

Au izbutit să crească și să se facă pom.”

EVELIN FONEA

THEODOR HERZL

de TUDOR ARGHEZI

însă State, ale cărora popoare se găseau așa zicînd comasate, gata să facă Stat. Statul lui Herzl a fost cu mult mai dificil și este opera unuia singur, a lui Theodor Herzl, pe care nu l'a ajutat nimeni să o conceapă, cu o îndrăzneală gravă, întocmită pe o personalitate autentică, singura condiție de a feri pe vizionarii unui timp de strictă negustorie, de ridicul.

Herzl n'a avut de cît materiile prime ale ideii fanatice și câteva coli de hirtie, pe suprafața cărora și-a organizat motivele Statului palestinian cusute într-o carte. Omul providențial al poporului evreiesc a cîștigat victoria cu o broșură.

Herzl a murit înainte de vârsta de 45 de ani, dar a dat ideilor lui afața viață, încât ele au putut rămîne tinere și fragede pînă la războiul mondial, care a consacrat, prin Englezii, realitatea palpabilă a Statului evreiesc, și pînă azi, cînd inițiativele de împuternicire ale Palestinei se inmutesc și un steag național însoțește ritualul serviciului divin, învelind unealta cu șapte corzi a împăratescului psalmist.

*
*
*

Theodor Herzl face parte pentru educația spirituală de tenacitate și a voinței de afirmare într-un act, din seria demonstrativă a marilor învătători. După cum poți face un Stat inexistent tot atât de bine, și mai lesnicios, poți răsplămădi și reface un Stat care există, numai o ispravă personală, care cere numai atenție și scrupul. Aproape că ne întălmim aci cu insolubila, pentru oameneii noștri politici, chestiunea a renouării Statului românesc, pe care rînduri, rînduri de oameni politici l-au luat în întreprindere pentru a-l slăbi din ce în ce mai mult. Cu un pămînt bogat, cu o natură minerală și vegetală neconcurată, cu ape sfințite în fiecare zi de zeii darnici ai luminii, noi nu suntem încă apti

să plătim o datorie, firește mare, și să scufim de corvezile ei un popor. Ce deosebire activă poate să fie între noi și un Theodor Herzl, izolat în pustietatea Iudeii cu un caiet și un creion?

Aproape că nici nu trebuie indicată; atît e de mică și atît e, totuși, de imensă. E o deosebire de temperatură, ca între fierul rece și fierul fierbinte, capabil să ia formele trebuincioase sub ciocan; o deosebire de conținut, ca între vasul gol și vasul plin cu undelelme. În lutul nostru fasonat frumos și cu adăncimi obscure, nu se găsește nimic altceva decît praful uscat al unor idealuri, pe care le grăm fără să le credem, pe care le utilizăm nesimțitori și indiferenți.

E regretabil pentru un descoperitor și creator, care inventează altceva decît un obiect uzual comercializat, că opera începe să trăiască după ce el a murit. Theodor Herzl a închis ochii cu incertitudinea, pe care nu o mai are astăzi niciun Sionist, asupra validității construcțiilor lui intelectuale. El și-a zăgărit reveria într-o scriere impresionantă cu multă vîlvă la publicarea ei dar n'a apucat din realitatea ei nimic. Jacques Lèbaudy visase și el un Stat, după ce fabricile lui i-au produs un capital suficient pentru ocuparea unui tron. Numai că imperiul pe care voia să-l clădească, din imitație sionistă, se învecina la Est cu comiul și trebuia situat în Sahara, ca un răspuns la presupusa Atlantida din Ocean.

*
*
*

În Palestina ard făciile de ceară ale templului, în Palestina cresc măslini și struguri și se stoarcă ulei și vinuri în gloria materializată a celui mai singuratic zămisitor de Stat.

(Din „Adam”, I, nr. 5, 31 iulie 1929)

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

Vizită semnificativă
viu comentată

În prima lună a verii acestui an, Mihail Gorbaciov și soția sa Raisa au făcut în Israel o vizită de cinci zile, la invitația președintelui statului, Chaim Herzog și a primului ministru de atunci, Yitzhak Shamir.

„Vin în Israel spre a exprima public respectul și simpatia mea pentru popor și stat și pentru a face auzit crezul meu în problema păcii în Orientul Apropiat, care îmi este la inimă”. Aceste cuvinte au fost spuse de fostul președinte al fostei Uniuni Sovietice, Mihail Gorbaciov.

El s-a exprimat în cele mai calde cuvinte despre Israel. În același timp, a accentuat că Statul Israel și arabii trebuie să facă tot posibilul pentru a ajunge, în sfârșit, la pace. Ar fi fericit dacă vizita sa ar întări convingerea că este momentul să se sfârșească conflictul israeliano-arab și că o soluție de compromis onorabilă și dreaptă este și practică și realistă. Evoluția internațională a netezit calea în acest sens. Poziția Israelului este azi mai tare ca oricând.

Prilejul călătoriei lui Gorbaciov a fost primirea titlului de Doctor Honoris Causa și a premiilor ce i-au fost decernate la Tehnion-ul din Haifa, la Universitatea Bar-Ilan și la Universitatea „Ben-Gurion” din Negev. Gorbaciov a primit distincțiile pentru meritele sale în înfăptuirea războiului rece și în reformele din fosta UR.S.S., ca și pentru facilitarea venirii evreilor sovietici în Israel.

La Tehnion, una din cele trei universități care i-au acordat lui Mihail Gorbaciov titlul meitonat și premiul, au apărut totuși și glasuri critice. Trei membri ai facultății au protestat împotriva acordării lui Gorbaciov a prestigiosului premiu Harvey: „Nici un evreu n-ar fi acordat un premiu faraonului pentru că el i-a lăsat pe evrei să plece din Egipt”, a opinat unul dintre ei. Și printre cei veniți din fosta Uniune Sovietică s-au manifestat reacții diverse în legătură cu vizita fostului lor președinte. „Este cel mai mare reformator din Rusia ultimilor 300 de ani și am mare respect pentru el”, spune o fostă locuitoare a Kievului. „El mă lasă absolut indiferent. Nu este un geniu, ci numai omul potrivit, la momentul potrivit, la locul potrivit”. „Ar fi trebuit să vină mai devreme”, comentează o doctoriță din Minsk. „Este atât de ciudat să-l vezi aici”, s-a mișnat o studentă la ceremonia de la Tehnion, în cursul căreia Gorbaciov le-a urat foștilor lui compatrioți mult succes în Țara Sfântă.

Pentru disidentul Nathan Scharanski, întîlnirea cu fostul lui temnicer și eliberator a fost un moment dramatic și „semnul unor schimbări altădată neimaginabile în lume”.

„Prima dată când am auzit de dumnea noastră a fost la o întîlnire cu Reagan, în 1985, la Geneva, pe vremea când soția dumnea noastră manifesta pentru că să fiți eliberat”, și-a amintit Gorbaciov, stringînd mina lui Scharanski la recepția oferită de președintele statului.

Avial Scharanski fusese arestată atunci, când încercase să-i îmîneze doamnei Gorbaciov o scrisoare cu următorul conținut: „Gîndiți-vă la mine, când soțul dumnea noastră vine acasă, sau cînd vă jucați cu copiii dumnea noastră. Gîndiți-vă că eu nu pot fi împreună cu soțul meu, că nu am copii, pentru că un om stă pe nedrept în închisoare”.

Gorbaciov nu-și recunoaște eșecul și crede că reformele sale vor reuși cit timp procesul de democratizare continuă în C.S.I. În numeroasele sale convorbiri și interviuri, el s-a arătat optimist în ceea ce privește înfrîngerea antisemitismului în fosta Uniune Sovietică, căruia el îi

atribuise doar „cîteva, puține, culturi întinate”. După părerea lui, statele musulmane din C.S.I. au o poziție echilibrată față de situația din Orientul Apropiat. În ceea ce privește procesul de pace, el crede că soluția nu trebuie să fie impusă de superputeri, dar speră că Rusia poate juca „un rol onorabil” la tratative. El consideră „posibilă”, deși dificilă, chiar o înțelegere cu președintele Assad al Siriei.

În a doua zi a vizitei, după o plimbare pe lacul Kineret, Mihail Gorbaciov declara că nu ar putea spune cu certitudine dacă din C.S.I. au fost vindute arme nucleare Iranului și statelor arabe. „Dar nu trebuie să bagatelizăm acest pericol. Țările occidentale și Rusia trebuie să pună bazele unui fond pentru savanții atomiști ruși, astfel încît ei să nu fie angajați de cercuri ireponsabile”.

Reprezentanții palestinienilor s-au arătat prea puțin impresionați de prezența fostului președinte sovietic, căruia tot nu-i iartă permiterea plecării masive a evreilor din fosta UR.S.S. spre Israel. La rîndul său, Gorbaciov a exprimat critici față de comportarea palestinienilor în timpul Războiului din Golf.

În ziua următoare, Gorbaciov a vizitat Institutul „Yad Vashem”, unde fostul om de stat și soția sa au depus o coroană și au scris în Cartea de Onoare: „Renașterea acestei vechi țări și înființarea unui stat evreiesc sînt o veșnică amintire a victimelor Holocaustului”. Pe soții Gorbaciov i-a entuziasmat cel mai mult vizita lor la kibbutz Ein Gedi, al cărui secretar le-a înfățișat pe scurt dezvoltarea agriculturii israeliene, iar ei au ajuns la convingerea că în kibbutz este „un paradis”.

Numeroși evrei veniți din fosta UR.S.S. și stabiliți la Ein Gedi nu au putut să creadă că fostul lor președinte a venit în kibbutz lor și a luat masa de prînz cu ei. Dar Arie Harel, fost

ambasador israelian în Uniunea Sovietică, s-a dovedit prea puțin surprins. El a arătat o scrisoare redactată de David Ben Gurion în 1962, în care stătea scris: „...în 20 pînă la 25 de ani vine democrația în Uniunea Sovietică...”.

În continuarea programului său, Mihail Gorbaciov a avut o întîlnire cu conducătorul de atunci al opoziției, actualul prim-ministru Yitzhak Rabin. Printre altele, au fost evaluate șansele unui acord de pace cu Siria. Apoi, Gorbaciov s-a dus la mormîntul lui David Ben Gurion de la Sde Boker (în Negev), unde a avut loc o scurtă ceremonie comemorativă.

La încheierea vizitei, Mihail Gorbaciov și Raisa Gorbaciova s-au reîntors la Moscova, cu avionul personal pus la dispoziția lor de Nissim Gaon, care locuiește la Geneva.

Înainte de plecării, fostul președinte sovietic a sădit un arbore în Pădurea Păcii de la Ierusalim, cu care prilejul a subliniat din nou cit de importante sînt bunele relații între Rusia și Israel.

Gorbaciov, care în prezent nu ocupă nici o funcție oficială, s-a mai întîlnit în cursul vizitei cu membri ai fostului guvern, a vizitat locurile sfînte creștine și alte obiective deosebit interes, printre care mari întreprinderi industriale.

A fost o vizită semnificativă, vii comentată.

A. SPIEGLER

(Text prescurtat, după „Israelitisches Wochenblatt”)

Căutînd o nouă orînduire
pașnică a lumii

Despre originile violenței. Un nou manual dedicat studiului conflictelor. Cea mai nouă operă, tradusă recent în limba germană, a profesorului canadian, puțin cunoscut în Europa, Anatol Rapaport, vizind cercetarea conflictelor și a păcii, conține material didactic al unei prelegeri ținute în cadrul unui program de studii de patru ani, pe acest tărîm, la Universitatea din Toronto.

Cartea oferă cititorului interesat o multitudine de informații din domeniile relevante ale științelor sociale. Autorul descrie și analizează cu minuțiozitate, în expunerea sa exhaustivă, unele comportări violente, principiile, premisele psihologice, ideologice și strategice ale acestora. Deosebit de convingătoare sînt paragrafele în care, sistematic, sînt reduse la absurd, cu propriile lor argumente, pretențiile unor teoreticieni de a justifica războaiele și acelea ale susținătorilor logicii unui război atomic limitat.

Anatol Rapaport este profund îngrijorat de soarta speciei umane, al cărei viitor, pînă nu de mult, a fost pus sub semnul întrebării de apocalipsa unui amenințător război atomic.

Cuprînzîndu-l capitol final „În căutarea păcii” conține idei privind o viitoare orînduire pașnică a lumii, sugerînd noi căi de stîngere a conflictelor și îndemnînd la o profundă cercetare asupra cerințelor păcii, pentru instaurarea ei definitivă. Autorul năzuiește către o nouă știință socială pe bază instituțională — știința păcii —, ca replică la știința războiului și știința militară.

Anexa lucrării cuprinde elogiul adus păcii la Erasmus de Rotterdam, un text de ofracantă modernitate.

În curînd va apărea, sub pana aceluiași autor, ca o continuare a studiului său privind originile violenței, un volum cu titlul „Pacea, o idee al cărei timp a sosit”.

RĂNILE MAI DOR ÎNCĂ!

„EZRA” — înființată la Berlin

„Cum pot crede că aș putea fi în stare să-i fac să înțeleagă ce au fost realmente lagarele de exterminare naziste? Cum se pot împărtași frica, disperarea și suferințele inumane ale victimelor?”

Trezirea din coșmarul detenției în lagăr era, pentru supraviețuitorii evrei, deosebit de dureroasă; nimeni nu mai era acur, niciări nu puteai merge. Însemnătatea psihotraumatică a unor asemenea evenimente, pentru supraviețuitorii, este aproape incomensurabilă.

Aceste puține propoziții din referatul psihiatruului norvegian Leo Eitinger permit să se intuască ce probleme ridică îngrîjirea psihosocială a supra-

viețuitorilor Holocaustului.

În ajunul celei de-a 53-a comemorări a pogromului din 9 noiembrie 1938, a luat ființă la Berlin „EZRA” (organizație evreiască de ajutor) — primul centru medical de consultație pentru cei supuși prigoanei naziste și pentru copiii acestora — pe teritoriul german. Distanța în timp față de evenimentele acestei epoci nu însemnă pentru supraviețuitorii terorii că ea ar fi invins consecințele nefaste fizice și psihice — a explicat psihiatru Werner A. Platz. Lucrurile stau exact invers. Suferințele inimaginabile au lăsat în urma lor nu doar durabile tulburări de sănătate. Și copiii victimelor suferă de pe urma prigonirii părinților lor. Ei suferă din cauza izolării lor sociale, a raportului lor cu lumea inconjurătoare și iau parte la reacția de durere. Ei suferă din cauza sentimentelor de „culpabilitate”, de a fi supraviețuit, ale părinților, fapt considerat de Eitinger drept cea mai importantă rădăcină a apariției depresivului cronic, denumite în cercurile de specialitate „sîndrom al supraviețuitorilor”.

Acestea au fost confirmate și de președintele Comunității evreiești din Berlin, Heinz Galinski, în alocuțiunea sa, care a arătat că există deseori situații, ca, de pildă, auzirea unor pași sacadați, care fac să revînie amintirea. „Atîta timp cit trăim nu vom scăpa de aceste umbre”.

Murind, Galinski a scăpat de ele.

În timp ce în Israel și în Olanda există de ani de zile centre de îngrijire de tip „EZRA”, s-a manifestat și pentru Germania necesitatea de a înființa o asemenea instituție. Această cerință decurge și din faptul — dar nu în ultimă instanță — că în Germania nu există ajutoare psihosociale reglementate, pentru tulburări tirzii apărute din cauza prigoanei naziste.

De aceea ne revine nouă sarcina de a nu-i lăsa pe acești oameni pentru a doua oară singuri, declară Werner A. Platz, care, împreună cu psihanalista Esther Schultz-Goldstein și psihoterapeuta Alexandra Rosenberg, au înființat „EZRA”. Instituția de folos obștec nu primește nici un fel de sprijin financiar — toți medicii și terapeuții lucrează onorific.

Căi ferate și emisiuni poștale israeliene

În 1888, Yosef Navon, evreu din Ierusalim, obține o concesiune de la Imperiul Otoman pentru a construi o cale ferată între Jaffa și Ierusalim. Din lipsa de fonduri, transferă drepturile sale unui grup financiar francez. Construcția durează doi ani și jumătate, iar calea ferată este inaugurată la 5 Tisri 5653 (26 septembrie 1892). Primele locomotive și vagoane au fost aduse din Statele Unite; la început, lungimea căii ferate era de 87 km. Circula un singur tren pe zi, iar călătoria dura trei ore și cincizeci de minute. Ulterior, timpul a fost redus cu douăzeci de minute și circulau trei trenuri zilnic.

După izbucnirea primului război mondial, circulația trenului a fost întreruptă.

În 1915, turcii demontează linia dintre Jaffa și Lod. După ocupația britanică, linia se restabilește.

În urma armistițiului, din martie 1949, dintre Israel și Iordania, părți ale liniei Lod-Ierusalim sînt transferate Israelului. La 7 august 1949, primul tren a plecat spre Ierusalim. Secțiunea dintre Jaffa și Tel-Aviv nu mai funcționează de la războiul de independență încoace.

De-a lungul timpului, s-au adăugat noi secțiuni, de exemplu: o serie de linii militare construite de britanici, în timpul

primului război mondial (dar demontate în 1920).

În prezent, lungimea căilor ferate ale Israelului este de 526 km, din care 255 km după crearea Statului Israel; circula 55 de locomotive, 1400 de vagoane de marfă și 73 de vagoane de persoane; în 1991, au fost transportați 2,9 milioane de pasageri și 7,7 milioane de tone de marfă. Căile ferate israeliene și Direcția porturilor s-au unit într-o singură administrație. În anii următori, se vor construi noi linii între Ierusalim și Tel-Aviv, una spre Eilat, o alta directă Tel-Aviv-Ashkelon-Ashdod.

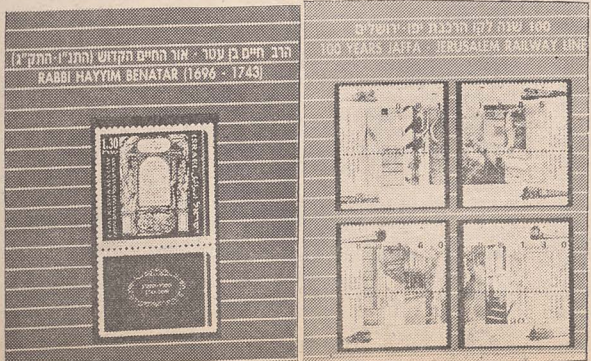
Cele patru timbre emise au ca

temă lina ferată Jaffa-Ierusalim.

Un timbru este dedicat lui Shalom Sharabi (1720—1777), mare kabbalist, născut la Saana (Yemen), devenit apoi șeful kabbaliștilor din Ierusalim.

Alt timbru este dedicat personalității lui Hayyim Benatar (1696—1743). Născut în Maroc, ajunge, după multe peripeții și nenorociri, la Ierusalim, unde moare după un an de la sosire, la vîrsta de 50 de ani. Cea mai importantă lucrare a sa este „Or HaHayyim” („Lumina vieții”).

BETINIO DIAMANT

"SEMA ISRAEL" crezul nostru fundamental

(Urmare din p. 1)

umfă sfidător aceia care au călcat legile eticii.

Antigonos din Socho a înțeles această nedumire a credinciosului și a enunțat învățătura: **אֵל תְּהוּ כְעִבְרִים מְשִׁימִין אֵת הָרֶב על מנת לזכור פרם (אבות א, 3)** „Să nu fiți ca slujbașii care servesc stăpînul cu scopul de a primi răsplată, ci fiți ca aceia care o fac fără acest scop" (Avot I.3).

Totuși principiul de răsplată și pedeapsă este unul fundamental în iudaism, al unsprezecelea din cele treisprezece crezuri orinduite de marele Maimonides.

Creдем că o nuanță gramaticală care deosebește capitolul de față de cel dintîi din „Sema" ne va da o explicație în legătură cu sus-amintita problemă. Cel dintîi fragment din „Sema" este la singular („Domnul, Dumnezeu tău, inima ta, sufletul tău etc.); iar cel de-al doilea e la plural (Dacă veți asculta, inima voastră, sufletul vostru etc.) În același timp remarcăm că deși amîndouă conțin aceleași idei (dragostea de Dumnezeu, porunca de Tefilin, Mezuză), o singură idee se află numai în al 2-lea capitol și nu o găsim în primul: aceea de răsplată și pedeapsă.

Autorul divin ne învață prin aceasta că n-avem voie să fim deceptați cînd vedem că în viața indivizilor (la singular) nu întodeauna se confirmă principiul justiției. Să ne întoarcem privirile spre istoria colectivităților (la plural) și să-i răsfoim paginile. Ca un fir roșu ea e străbătută de ideea de răsplată și pedeapsă. „Sub specie aeternitatis", prin perspectiva veșniciei, zărim principiul dreptății înaintînd, poate prea încet, dar foarte sigur, spre izbînda sa finală, constatăm că nici o neleguire n-a rămas nepedepsită și nici un martiriu fără de răsplată, nici o luptă generoasă și nobilă fără cununa victoriei.

Cu această confirmare pe care ne-o dă istoria, noi am rostit în fiecare zi crezul „răsplată și pedeapsă", găsînd în-tr-insul cel mai puternic suport moral spre a putea rezista vicisitudinilor pe care am avut a le înfrunta.

REEI (30 AV — 29 AUGUST)

דָּאָה, אָנְכִי נוֹתֵן לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בְּרַכָּה וּקְלָפָה (ברכות י"א, כ"ו)

„Privește: Eu dau în fața voastră azi binecuvîntarea și blestemul" (Deut, 11,26).

Capitolul biblic respectiv se termină cu acel fragment care ridică problema răsplății și pedepsei. Corolarul acesteia este principiul liberului arbitru.

Creдем în atotștiința lui Dumnezeu, în atotputernicia sa, în nelimitatele sale posibilități. Dacă așa stau lucrurile — s-au întrebat mulți cercetători — dacă Dumnezeu e atotștiutor, aceasta înseamnă că știe dinainte toate faptele ce vor fi comise de oameni. Totul este deci predestinat. În cazul acesta, pentru ce i se cuvine pedeapsă celui care a păcătuit sau răsplată celui ce a săvîrșit o faptă bună? Ei n-au fost doar decît executații orbi ai unui destin dinainte stabilit!

Iudaismul dă un răspuns clar acestor obiecțiuni. El nu crede într-o omenie înălțată într-o oarecîntă dinaintea pecelii. Credința libertății afirmă în mod viguros convingerea că omul e liber să-și croiască el însuși destinul, că în mina sa există posibilitatea ca, laolaltă cu semenii săi, să prefacă destinul întregii umanități.

„Toate sînt în mina lui Dumnezeu, numai teama de Dumnezeu nu e în mina sa", (Berahot, 33), ne învață Talmudul. Există deci un domeniu — și aici apare în întreaga ei îndrăzneală concepția religioasă iudaică — un domeniu care scapă suprației divine și al cărui stăpîn absolut e omul.

„Teama de Dumnezeu", adică respectarea poruncilor sale, este lăsată la aprecierea omului și el este liber să-și aleagă drumul în viață.

„Privește — vorbește textul biblic al acestui Sabat — privește, omule! Învață-te, în primul rînd să privești viața, să nu treci printr-însa legat la ochi. Nu pierde perspectiva de ansamblu a acestui drum pe care-l străbați de la leașă la mormînt. Pe calea vieții se află multe cărări, care de care mai întortocheate. Trebuie să știi să-ți alegi drumul cel bun și care duce la ținta dorită. «Din cauza copacilor să nu pierzi privelește pădurea», sună un vechi dicton. Privirea trebuie să depășească amănunțele și să devină atotcuprinzătoare.

Privește și vei vedea că dau înaintea voastră azi binecuvîntarea și blestemul!"

Nimeni n-ar dori s-o apuce pe poteca blestemului, fiecare ar dori-o numai pe aceea a binecuvîntării. Nenorocirea e însă că niciodată blestemul nu-și prezintă adevărata-i carte de vizită și că, în aparență, te înșală și crezi că drumul său e cel al binecuvîntării.

Liberalul arbitru pe care îl au indivizii și colectivitățile implică totodată și facultatea de a distinge binele de rău, arta de a ști să privești viața, de a-i înțelege sensurile și de a ști să devii stăpînul propriului destin.

ANTISEMITISMUL — un păcat împotriva lui Dumnezeu și a umanității

(Urmare din p. 1)

pentru înlocuirea antisemitismului cu solidaritatea, cunoașterea, înțelegerea și prietenia între evrei și neevrei.

Cunoștințele despre poporul evreu, despre revelațiile și istoria sa nu înseamnă întodeauna și acceptarea lor. Au existat antisemiți chiar printre specialiști cu studii biblice și istorice, neînțelegeri există pînă azi. Dar singura cale a creștinilor pentru depășirea antiudaismului este cunoașterea iudaismului și a evreilor, adică înlăturarea prejudecăților.

De asemenea, n-ar trebui să subestimăm valoarea simplor contacte între evrei și creștini în viața cotidiană, ca un mijloc de depășire a antisemitismului.

Multe predici și instrucțiuni au contribuit la crearea unui climat în care asasinii nazisti au putut săvîrși crimele lor împotriva evreilor. Nu doar Biserica singură, ci, de asemenea, forțele politice, economice și sociale au dat curs antisemitismului înaintea și în timpul epocii naziste. Prin studierea mecanismelor esecului lor, printr-o veritabilă schimbare sufletească pentru a justifica practicarea unei mai mari vigilențe împotriva formelor diferite ale antisemitismului, prin memorizarea faptului că au existat atîția oameni care au comis acte împotriva lui Dumnezeu, acte inumane împotriva evreilor, servim cauza propriei noastre credințe și a umanității.

Tara lui Israel joacă un rol important în credința evrească. Biblia ebraică chiar conține făcăduințe privind țara și leagă despre modul de viață și de activitate în țară. Dar Statul modern Israel este fundamentat nu numai pe Biblie și tradiție, ci și pe legea internațională, pe care o invocă toate națiunile. Dreptul pe care Statul Israel îl derivă din existența sa, istoria și politica sa, ca și conflictul generat de întemeierea sa sînt sintetizate de următoarea declarație făcută, în 1978, de către o comisie a Conferinței Episcopilor Francezi: „În decursul istoriei, existența poporului evreu a fost mereu împărțită între viața în mijlocul altor națiuni și apartenența la existența națională în această țară. Întoarcerea [evreilor în țara apartenenței lor] și consecințele sale au pus justiția la o ărea încercare".

În termeni politici, o fatetă este confruntată cu cîteva revendicări conflictuale în numele justiției. Comportamentul creștinesc adevărat este măsurat prin „le-

gătura spirituală dintre oamenii Noului Legământ și trunchiul lui Avraham" și înalta stimă pe care Biserica o acordă, de asemenea, „musulmanilor, care cred într-un singur Dumnezeu, viu și îndurător, milos și atotputernic, Creator al Cerului și Pămîntului și Vorbitor către oameni". Nu numai evreii, ci și musulmanii au fost izgoniți din Spania acum 500 de ani. N-ar fi oare o mare izbînda, de un simbolism istoric, dacă ar fi păsă o reală soluționare pașnică a conflictului din Orientul Apropiat, dacă această posibilitate s-ar realiza în 1992, dacă s-ar descoperi o soluție care ar putea să ducă la o coexistență pașnică între evrei și arabi, creștini și musulmani? Speranța noastră pentru palestinienii este că ei vor exista și prospera ca popor, alături de Israel, în pace cu Israel.

Evreii nu sînt singura minoritate în Elveția. Ei reprezintă numai 0,35% din populația elvețiană, ceea ce înseamnă circa 18.000 de evrei organizați în comunități. Dar există, de asemenea, peste 100.000 de musulmani trăind, azi, în Elveția; ca să nu menționăm valurile crescînde de refugiați din țări ale Asiei și Africii, care practică alte religii. Acestor ființe umane, de asemenea, nu trebuie să li se spună: „Corabia e plină", așa cum s-a procedat cu evreii care, în timpul celui de-al doilea război mondial, căutau adăpost în fața primejdiei naziste. Legătura creștinilor cu evreii și cu iudaismul ar trebui să servească drept motiv puternic pentru o mai mare receptivitate față de alte ființe umane, indiferent de apartenența națională sau religioasă. Trebuie să construim o comunitate deschisă, bazată pe solidaritate între evrei și creștini, o comunitate de la care alte ființe umane să poată, de asemenea, cere ajutor și protecție. Dacă vom învăța să recunoaștem identitatea specială a evreilor și s-o tratăm cu respect, s-a declarat la Conferința Episcopilor Elvețieni, aceasta își va pune amprenta asupra relațiilor cu toți ceilalți oameni, indiferent de culoarea pielii și de natura credinței lor.

(Sinteza documentarului „Antisemitismul, un păcat împotriva lui Dumnezeu și a umanității" — 1992)

DECESE

În trimestrul II 1992, în cimitirele comunităților evreiești din țară au fost înmormînați următorii:

- ARAD, Friedmann Paula (83 de ani); Kormos Maria (78); Nagy Iosif (84) BA-CAU, Enchelberg Oscar (86 de ani); Gotesman Sura (87); Leib Bercu (54); Marcusohn Silvia (68). BOTOSANI, Krumholtz Benu (86 de ani). BRAILA, Rottman Benjamin (82 de ani). BRAȘOV, Ambrozie Rîfca (87 de ani). Wagh Efi (83). BUZAU, Dr. Lillu Armand (70 de ani). CLUJ, Thalblum Iacob Francisc (63 de ani); Zelig Yenő (85). DEVA, Galandauer Iosif (80) — din orașul Dr. Petru Groza. GALATI, Grünberg Rebecca (80 de ani); Kimel Marius (69); Redingher Adela (81); Siminovic Golda (105); Schwartzman Lupu (84). IASI, Ancel Sima-Golda (62); Bereșteanu Brana (81); Bălan Strul (74); Herșcu Hinda (77); Moise Biatrice (67); Moise Leib (73); Dr. Ochs Harry Martin (80). ORADEA, Czukker Katalin (88 de ani). PETROȘANI, Weisz Ernestin (86 de ani); Weisz Frida (79) — au decedat la Vulcan. SI-GHETU MARMATIEI, Szabo Gizela (76 de ani); Schreier Isaac (68). SUCEAVA, Haham Sloim (84 de ani); Kahan Iulius (80); Marcus Strul (70). TIMIȘOARA, Baica Elisabeta (77 de ani); Emanuël Gheorghe (74); Frisch Ernest (46); Ferenc Regina (92); Friedman Elisabeta (86); Farkas Serena (86); Gyenge Paraschiva (95); Goldschmidt Katalin (83); Klauber Iosif (71); Molnar Ilona (87); Rimoczi Ana (84); Wartenfeldt Yenő (83); Wagman Ioan (81); Tauber Andrei (70).

În perioada 1-30 iunie 1992, în cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmormînați următorii: Silberman Haie (95 de ani), Intr. Drăgușin nr. 11; Reiter Faivici (74), str. Le-

- tea Gheorghe nr. 6; Șmilovici Ete (83), str. Episcopul Radu nr. 24; Albert Semo (78), Bd. 1 Decembrie 1918 nr. 27; Scherzer Max (88), Aleea Constantinescu nr. 7; Solomon Haia (81), Klein Reghina (93), Spund Tivia Bina (92), Leibovici Rebecca (88), Hascal Misa (90), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen"; Raiter Malea (82), str. Cezar Bolliac nr. 72; Papa Clara (81), str. Baba Novac nr. 13 A; Laszlo Gh. (60), str. Trapezului nr. 1; Beer Elhel (80), str. Sf. Apostoli nr. 40; Aresteanu Ozias (100), Bd. Ana Ipătescu nr. 45; Zilberman Bety (85), Cămin „Martin Băluș"; Riven Herșcu (82), Bd. 1 Mai nr. 166; Kohn Bernat (71), str. Cocora nr. 6; Herescu Stela (80), Bd. 1 Mai nr. 166; Emanoil Sami (73), str. Ion Câmpineanu nr. 23; Grünhaus Willy (82), str. Pt. Petre Ionescu nr. 52; Simon Bercu (85), Bd. Ilie Pintilie nr. 37;

La 17 august, s-au împlinit cinci ani de la decesul soției mele IRENE CONSTANTINESCU-CĂTUȘTESI născută Gottlieb). Eii Malei Rahamim... vetanuah bešalom al mișcava!

Cu aceeași durere, copiii, nepoții și strănepoții din Vatra Dornei anunță că, la 13 Tamuz, s-au împlinit cinci ani de la dispariția celei ce a fost CLARA VEINSTOC, învățătoare din Iași. La 5 Tamuz s-au împlinit 51 de ani de la dispariția Al Kiduș Hașem a tatălui, bunicii și străbunicii lui IOSIF VEINSTOC, profesor din Iași.

Un gînd pios și veșnică amintire dragilor noștri dispăruți. Fam. Miler și Suplantăi.

Cu adîncă durere și în veci nemîni-guiată, deplîng moartea scumpului meu frate KRUMHOLTZ BENO, decedat la 29 iunie 1992, Lacrimile mele îi vor uda mereu mormîntul. Haftel Roza — Botoșani.

Readuc în amintire, la opt ani de la dispariție, pe bunul și generosul farmacist HENRY GOLDINSTEIN. Comemorez și pe devotații noștri părinți MINA și AVRAM BUCUREANU — Birlad, CERNA și LEON BĂCAUANU. Soția și fiica Trudy.

La 1 septembrie 1992 se împlinesc 17 ani triști, de cînd s-a stîns din viață scumpul meu soț SILBERBERG DEZSŐ — Timișoara. Lacrimile, durul, durerea nu mă vor părăsi niciodată. Dora.

Cu tristețe, amintim împlinirea a 9 ani de la dureroasa despărțire de iubita noastră soră și cumnată TICUTA GARTENBERG. Totodată, aducem un pios omagiu memoriei scumpulor noștri părinți CECILLE și CAROL GARTENBERG, precum și iubitei noastre soră și cumnată, SIDONIA BLUMENFELD, plecati prea de timpuriu din mijlocul nostru. Ella și Dolfi Stern.

Au trecut unsprezece ani și, respectiv, trei ani de la dureroasa despărțire de cei mai buni părinți, doctor ARON TUDIC și CLARA TUDIC, din Birlad. Trăiesc mereu în amintirea noastră.

Cu durere, reamintim că s-au scurs doi ani de la pierderea scumpului nostru soț, tată, bunice, frate, ing. HERCULES PISAM. Fie-i memoria binecuvîntată!

După o lungă și grea suferință, la 12 august 1992, a încetat din viață KLEIN MARTIN, 81 de ani.

Cu durere și-au luat rămas bun soția, fiica, fiul, ginerele și nepoții. Familia mulțumește Comunității sibiene, vecinilor și prietenilor care au fost alături de noi, în aceste clipe grele.

Indurerata Hana Faer și dr. Miriam Harnic anunță comemorarea scumpulor părinți LEONORA și MENDEL FAER din Teucei la 12 și, respectiv, la 8 ani de la deces. Nu-i vom uita.

Cu nemărginită durere, Croitoru Mendolina — soră, Ilie — cumnat și familia, anunță împlinirea a șase luni de la decesul dragului, neprețuitului și scumpului lor, farmacist doctor SIMION CAUFMAN.

Nu-l vom uita niciodată!

Neuitate amintiri, profund omagiu și dragoste scumpului meu soț DESIDERIU BERGER, la trecerea a trei ani de la dispariția sa. Fie-i memoria binecuvîntată! Soția.

Cu tristețe și dureroasă amintire anunțăm împlinirea, la 23 septembrie 1992, a șase luni de la incredibila dispariție a scumpului și mult iubitului meu soț CALEFF MIHAIL (Mișu).

Un gînd pios pentru sufletul lui sincer și bun. Nu te vom uita niciodată! Beatrice — soție și familia.

Cu adîncă durere în suflet, Raluca — soție, Marcel — fiu, Dorothea — noră, Sorin — nepot, anunță încetarea din viață, la 8 august 1992, a scumpului lor SAMI GRIMBERG — Tirgu Neamț, Galați.

Nu-l vom uita niciodată!

DECESE

Va rămâne un mic semn...

Recent, eminentul scriitor de limbă idiș Josef Burg, născut la 30 mai 1912 la Vijnia (Bucovina), a împlinit 80 de ani. Afându-se într-un turneu prin Germania, dl. Josef Burg a acordat un interviu în limba română, în exclusivitate pentru „Revista Culturii Mozaic”, colaboratorului nostru de la München, dl. Claus Stephani.

RCM: Domnule Burg, dumneavoastră ați debutat prin 1934 în ziarul bucovinean „Czernowitzer Blätter”, al cărui redactor era pe atunci un cunoscut publicist și om de cultură, Schmuël Aba Soyfer. De atunci ați fost prezent cu nuvele și schițe în multe reviste din S.U.A., Franța, Israel, Germania, Italia etc., precum și cu volume proprii, cea mai recentă carte fiind o culegere de amintiri, „O cîntare mai presus decît toate cîntările”, 1988, Editura St. Benno Verlag, Leipzig. Tot ce ați publicat ați scris mai întîi în limba idiș. De ce tocmai în idiș?

Josef Burg: Pentru mine, idișul, „mamelešn” al meu, este cea mai frumoasă limbă. Eu m-am născut, am trăit și m-am format în acea lume minunată, dispărută și în veci regretată a evreilor est-europeni, care a existat cîndva în Bucovina, avînd drept centru cultural Cernăuți. Dar idișul nu înseamnă numai frumusețe, poezie, duioșie și o vastă gamă de expresii și nuanțe, idișul — să-mi fie permisă această afirmație — este și o limbă universală, o limbă de mare circulație, întrucît ea este vorbită în Birobidjan, în ținuturile estice ale Rusiei, la Moscova, la Paris sau la New York, idișul se vorbește și în Africa de Sud și chiar în Islanda...

RCM: În 1991, dumneavoastră ați reinviat ziarul „Czernowitzer Blätter”, ziar care în 1938 a fost interzis de cuziști. Aveți cititori la Cernăuți?

Josef Burg: Pînă în anul 1970 au locuit la Cernăuți peste 40.000 de evrei. O parte dintre ei au plecat în Israel. Acum, numărul populației evreiești din vechea capitală a Bucovinei se ridică la circa

12.000. Dar sîntem destul de optimiști în ceea ce privește viitorul existenței noastre în acest ținut, întrucît recent s-a înființat aici o școală evreiască, „Jiddische Staatsschule”, unde se predă în limba ebraică la toate materiile, punîndu-se accentul pe istoria și cultura evreilor. Este un început de renaștere, dacă pot să spun așa. Noi, evreii, în istoria noastră din ultimele două milenii, am fost mereu prizonieri, iar lăcașurile noastre au fost distruse, așa că ne-am obișnuit să recîlădim, să începem, undeva, din nou.

RCM: Într-o activitate literară care cuprinde aproape 60 de ani, ați cunoscut multe personalități din viața culturală evreiască și, firește, din cea internațională.

De vorbă cu scriitorul bucovinean JOSEF BURG

Josef Burg: Desigur. Mai ales scriitorii bucovineni, ca Rose Ausländer, Paul Celan, sau, cu ocazia unor vizite la București, Isaac Peltz, Barbu Lăzăreanu, Petru Bellu sau grafiicianul Jules Perahim. Cea mai celebră personalitate, însă, de care aud mereu, oriunde mă aflu, la Viena, la Frankfurt sau la New York, este Eminența Sa domnul Rabin-Șef dr. Moses Rosen. Tîn să spun aceasta, fără nici o intenție de a face cuiva un compliment, știind însă că aceste cuvinte vor ajunge în România. Am citit din operele domnului Rosen ceea ce mi-a parvenit la Cernăuți și trebuie să mărturisesc că am fost profund impresionat de vasta cultură și de bogăția de idei ale acestui rabin român. Consider, și aceasta nu este numai aprecierea mea, că domnul Rosen este cea mai celebră personalitate evreiască din răsăritul Europei, de fapt o eminentă personalitate a lumii evreiești. Nu știu ce se va întîmpla cu cei care trăiesc în estul Europei, departe de Israel, dacă nu-l vor mai avea pe Mo-

ses Rosen. Am urmărit, în anii ce au trecut, confruntările Domniei Sale cu forțele răului comunist și neofasciștii, și doresc să-mi exprim pe această cale admirația pentru înțelepciunea și curajul de care a dat dovadă.

RCM: Unde ați învățat limba română?

Josef Burg: La Cernăuți, firește. Cînd m-am născut eu, capitala Bucovinei era un important centru cultural, cu renume european, numit și „Klein-Wien”, „Mica Viena”. Trăiau aici români, ucraineni, evrei, germani, polonezi, armeni, precum și alte naționalități. Era o conviețuire exemplară, o „mică casă a Europei” sau o „societate multiculturală”, cum am spune astăzi. Spre regretul tuturor bucovinenilor și al meu personal, această Bucovină a dispărut în timpul ultimului război mondial, iar acum, poate, nu mai există cei care ar putea s-o reinvie.

RCM: Poate totuși există.

Josef Burg: Eu doresc o renaștere a Cernăuțului ca focar european de cultură, o Bucovină în care oamenii să se respecte, să conviețuiască în bună înțelegere, căci numai astfel se poate clădi o lume în care să existe pace. Spun aceasta fiindcă din clocoțul vieții literare și artistice a Germaniei mă voi întoarce pe plaiurile liniștite și însoțite ale Văii Ceremușului, la Vijnia, orașul meu natal...

RCM: ...unde o strădă va purta numele dumneavoastră: Ulița Iosifa Burga!

Josef Burg: Da, și va rămîne un mic semn că aici, la malul Ceremușului, a trăit cîndva un scriitor idiș, cu un nume german și un suflet bucovinean.

RCM: Cum vă simțiți la 80 de ani? Simțiți o personalitate literară!

Josef Burg: Sint ceea ce am fost și așa voi fi mereu: upul care crede în oameni.

RCM: Domnule Burg, vă mulțumim pentru acest interviu și vă dorim „La mulți ani”, „Mazal tov!”.

CLAUS STEPHANI

MARELE RABIN ITZHAK FRIEDMAN

זכר צדיק לברכה

Marele Rabin din Buhuși, Itzhak Friedman, a încetat din viață. A fost condus la locul de veci din Ierusalim de mii de credincioși.

Ultimul dintre descendenții Marelui Rabin din Rijn, defunctul a fost și cel din urmă dintre conducătorii „curții rabincice” din Buhuși. Împreună cu aceea din Pascani (Rabi Lehuda Leib Friedman ז"ל), din Ștefănești (Rabi Matiahu Friedman ז"ל) au constituit o adevărată „dinastie rabinică” în Moldova, care era punctul de atracție a mii și mii de hasidim, ce veneau din Bucovina și Maramureș, Rusia etc. să ceară binecuvîntarea Marelui Rabin.

Stabilită în timpul războiului, la București, Rabinul Itzhak Friedman și-a câștigat un mare prestigiu prin generozitatea sa, prin ajutorul ce-l acorda celor în nevoie, prin înțelepciunea și credința sa nobile.

În strada Olteni 38 (azi dispărută), sinagoga Rabinului a constituit, în timpul terorii și Holocaustului, un loc de refugiu pentru mulți prizonieri. Nu o dată, Rabinul Itzhak Friedman s-a pus în primejdie spre a putea da o mîna de ajutor celor prizonieri, chiar dacă nu le împărțea ideile.

Amintirea sa va fi în veci binecuvîntată!

CONTRIBUȚII ALE EVREILOR ROMÂNI ÎN ȘTIINȚELE EXACTE ȘI ÎN TEHNICĂ (II)

Cel dintîi tratat de pediatrie din România a fost elaborat de doctorul Marcu Cajal (1885—1972), în colaborare cu doctorul M. Manicadite: **Terapeutică infantilă**. Lucrare de mare succes, a apărut în trei ediții (1928, 1932, 1946) și a fost premiată de Academia Română.

Născut la Sulița (Botoșani), M. Cajal a devenit doctor al Facultății de Medicină din București, cu teza **Tratatul sifilisului ereditar cu arseno-benzol** (1912) și doctor docent în 1930. A practicat medicina la spitalele „Caritas” și „Elias”, iar între 1947 și 1953 a fost profesor de clinică pediatrică și puericultură la I.M.F. — București; în 1948, a fost ales membru de onoare al Academiei de Medicină din România. În perioada dictaturii fasciste-antonesciene, a organizat cursuri de pregătire medicală pentru studenții evrei excluși din învățămîntul de stat. A aplicat, cel dintîi, bismutoterapia în sifilisul copilului și în heredo-sifilis, a publicat numeroase lucrări de educație sanitară (**Cartea mamelor** — 1915), studii privind psihologia copilului etc.

Cel dintîi tratat complet din lume despre secrețiile interne a fost publicat în 1909 de către Constantin I. Parhon și Moise H. Goldstein (1872—1955): **Les sécrétions internes. Pathologie et physiologie** — moment de seamă în istoria endocrinologiei. M. H. Goldstein, doctor al Facultății de Medicină din București, cu o teză din domeniul urologiei (1900), s-a specializat ulterior în neurologie și endocrinologie. Împreună cu Georgehe Marinescu, fondatorul școlii românești de neurologie, a întreprins cercetări de mare finețe în domeniul citoarhitectonicii corticale, contribuind la fundamentarea patomiometrii (studiu grosimii scoarței cerebrale). A publicat — în colaborare cu C. I. Parhon — și un vast **Traité d'endocrinologie** (3 vol., 1923—1935). În timpul celui de-al doilea război mondial, a fost profesor de histologie la Colegiul pentru studenți evrei din București, condus de Marcu Onescu.

Doctorul **Lăzar Mayersohn** (1879—1954) a urmat medicina la Paris, teza sa trînd despre circumcizie. S-a specializat ulterior în O.R.L., domeniu în care a inițiat noi tratamente și tehnici operatorii. A fost, de altfel, timp de un sfert de veac, secretarul Societății Române de Oto-Rino-Laringologie, iar din 1935, pre-

ședinte al ei; a fost, de asemenea, ales să prezideze cel de-al V-lea Congres Mondial de O.R.L. Participant la primul război mondial, a fost decorat cu „Steaua României” și avansat colonel-medic. A deșu o activitate susținută pentru îmbunătățirea asistenței medicale a populației românești și a celei evreiești. A publicat două volume prezînd contribuția medicilor evrei la știința românească și la cea universală; s-a afirmat ca sionist și fruntaș în cadrul Uniunii Evreilor Români.

În fiziologie, o personalitate reprezentativă a fost **Maximilian Popper** (1895—1960), autor de studii clinice multilaterale în legătură cu tuberculoza, supurațiile pulmonare, cancerul bronhopulmonar ș.a. În perioada dintre cele două războaie mondiale, a predat noțiuni de fiziologie, în calitate de conferențiar, la Clinica Medicală condusă de N. Gh. Lupu. Începînd din 1948, a fost profesor de clinică fiziologică la Facultatea de Medicină din București.

Un hematolog și gastroenterolog de valoare a fost **Simion Iagnov** (1892—1958) doctor în medicină și chirurgie al Facultății de Medicină din București (1921), cu stagii de specializare la Viena, Paris și Bruxelles (1923—1925), iar în 1927, doctor docent. A adus contribuții în tratamentul abceselor pulmonare, boalei ulcerose, cirozelor hepatice, în patologia singelui, în explorarea funcțională a mîduvei osoase etc. A fost profesor de clinică medicală și semiologie la I.M.F. — București (1946—1958) și membru corespondent al Academiei, din 1948.

Născut la Botoșani, orașul care a dat atîtea valori atât evreimii, cit și românilor, **He-mann Fischgold** (1899—1983) a fost o figură preeminentă a radiologiei mondiale. Doctoratul în medicină l-a obținut la București, în 1924 („Bazele fizice ale razei X” au fost puse în România), iar în 1922 a devenit medic radiolog specialist în Franța, aducînd contribuții însemnate în acest domeniu și în electroencefalografie, prin lucrări despre tomografia sistemului nervos central, radiografia chiasmii optice, studiul conductului auditiv, studiul radiomicografic al inimii, seamerul, somnul și comele etc. A coordonat lucrarea **Traité de Radiodiagnostic** (18 vol.), iar o altă lucrare, **Comment interpréter un E.E.G.**, a apărut în

5 ediții și a fost tradusă în numeroase limbi. A fost profesor de radiologie la Facultatea de Medicină din Paris, de asemenea președinte al societăților franceze de radiologie și electroencefalografie, cavaier al Legiunii de Onoare (Franța) etc.

Reprezentant de seamă al școlii românești de neurologie, **Oscar Sager** (1894—1981), răscut la Focșani, doctor al Facultății de Medicină din București (1921) și doctor docent zece ani mai tîrziu, a fost un inovator al specialității sale. Astfel, a pus în evidență trei sindroame talamice în raport cu vascularizarea, a demonstrat rolul scoarței cerebrale în metabolismul glucidelor și în circulația coronariană, a elaborat procedee originale în studiul dienecefalului prin decorticarea unor animale de experiență, a adus o nouă viziune în studiul patologiei formației reticulate, a efectuat cercetări de pionierat în electroencefalografie. A fost profesor de clinică neurologică la Timișoara și București, laureat al Premiului de Stat, membru al Academiei Române, membru de onoare al Academiei de Științe Medicale, membru al Societății de Științe Neurologice din Israel, al Societății de Reflexe Condiționate „I. P. Pavlov” din Moscova etc. Pasionat al artelor și literaturii, a studiat, de pildă, patologia nervoasă a eroilor dostoievskieni. În perioada dictaturii fasciste-antonesciene, a funcționat ca profesor în învățămîntul medical superior pentru evrei.

O altă personalitate care a făcut cinstire neurologiei din România a fost **Arthur Kreindler** (1900—1988), născut la București, doctor al Facultății de Medicină din Capitală, cu teza **Tonusul vegetativ și probele sale farmacologice** (1926). Începînd din 1928, cînd a fost numit asistent, a urcat toate treptele ierarhiei didactice la Clinica neurologică a Facultății de Medicină din București, pînă la pensionare, în anul 1970, ca profesor titular (cu excepția perioadei celui de-al doilea război mondial, cînd a predat în învățămîntul medical superior pentru evrei). Aportul său științific s-a concretizat mai ales în cercetări clinice și experimentale privind: activitatea normală și patologică a sistemului nervos, fiziologia și fiziopatologia cerebelului, mecanismele accidentelor vasculare cerebrale, producerea și tratamentul afaziei, studiul epilep-

siei (a realizat și un model experimental al bolii), rolul sinusului carotidian în patologia sistemului nervos central, investigarea afecțiunilor nervoase și a stărilor comatoase prin electroencefalografie; a dat noi interpretări reflexelor condiționate proprii unor sindroame. A fost membru al Academiei Române și al Academiei de Științe Medicale, director al Institutului de Neurologie al Academiei, laureat al Academiei de Medicină din Paris (1936).

Un creator de talie mondială a fost **Jacob Levy Moreno** (de fapt, inițial, Jacob Moreno Levy) (1889—1974), născut la București, unde și-a petrecut copilăria, stabilindu-se ulterior, cu familia sa, la Viena. Aci studiază medicina, obținînd doctoratul în 1917, audiind totodată cursuri de psihologie, sociologie și filozofie. Influențat un timp de Sigmund Freud, se îndepărtează ulterior de el, neputînd accepta motivările sexologice generalizatoare ale acestuia. La Viena publică și primele sale lucrări literare. În capitala austriacă elaborează, ca psihiatru, noua metodă psihoterapeutică a **psihodramei**; în cadrul grupului de bolnavi mintali, fiecare dintre ei este pus să joace în fața publicului (reprezentînd societatea) propriul său rol, exteriorizîndu-și gândurile și atitudinile, devenind conștient de latura lor patologică, de care se poate astfel desprinde, elibera. Tot la Viena, J. L. Moreno pune bazele **sociometriei** (pe care o va dezvoltă după stabilirea sa, în S.U.A.), care analizează relațiile interpersonale preferențiale (de atracție, respingere, indiferență) din cadrul grupurilor sociale mici, pentru optimizarea selecției și organizării lor, cu importante rezultate practice. În Statele Unite ale Americii, Moreno a devenit pe rînd cercetător, conferențiar, profesor universitar; tot aci se înființează un „Sanatoriu Moreno”, de asemenea „World Center for Psychodrama, Sociometry and Group Psychotherapy”, este editată revista „Sociometry”. Psihodrama și sociometria au fost incluse ca obiecte de cercetare în institute speciale și spitale, fiind, totodată, aplicate, cu rezultate benefice. Începînd cu o lucrare din 1923 despre „teatrul improvizat”, Moreno și-a expus doctrina în numeroase comunicări, studii, manuale și tratate.

I. M. ȘTEFAN

VALEA IORDANULUI

Ajungind dimineața devreme în stația centrală de autobuze din Ierusalim, am fost întâmpinată de pedologul Sohnut-ului, Leopold Weissmann, consilier în probleme de sol și apă. D-asa este acela care se ocupă de calitatea apelor de irigație din Valea Iordanului, precum și de ameliorarea solurilor saline în această vale dificilă (aș putea spune ultradificilă) și unică pe plan mondial, ca zonă geochimică. A cîntărit cu privirea „adașișii” cu care eram încălțată și cele două termosuri mari pline cu ceai, spunînd: „Sînteți bine echipată și bine ați venit, doamnă!”

Ca să pot vedea cu adevărat această Vale renumită (Bik'at Haiarden) și mînsa muncă ce se depune acolo pentru fertilizarea ei, m-am însoțit trei oameni de specialitate, animați de mult entuziasm și dragoste pentru acest teren arid și refractar oricărei activități agricole. Ei s-au încăpățînat să-l transforme într-un teren în care să-i fie drag omului să-și întemeieze o gospodărie, să trăiască și să-și crească copiii.

Inginerul pedolog Leopold Weissmann, originar din România, om cu o vastă experiență în materie, spune: „Acest teren este cel mai «interesant» dintre cîte mi-a fost dat să văd în viața mea. Conține săruri de sodiu, potasiu și magnezium, precum și cantități foarte mari, toxice și nocive de bor”. Itzhak, unul dintre asistenții săi, continuă: „Cînd Dumnezeu a creat Pămîntul, și-a dat seama că această vale a rămas nefinisată; și-a controlat roabele și gălețile, a văzut că în fiecare a mai rămas cîte puțin nisip, ceva cretă, puțin noroi, niște pietricele, cîteva bulgări de argilă, le-a răsturnat așa cum erau, că n-a mai apucat să le amestece. Așa s-a făcut acest teren atît de complex pe care nici din zece în zece metri nu crește, dacă s-ar hotărî cumva să crească, aceleași plante și nici aceiași pomi”. Asistenții spun că rezultatul va fi bun, că nu degeaba le-a făcut Leopold atîtea hărți geomorfologice, agrochimice și fizicochimice. Că pentru asta a venit tocmai din România.

Ing. Leopold Weissmann îmi vorbește despre lanțul trofic (de nutriție) între sol, apă, plantă și mediul înconjurător. În funcție de această interdependență, sînt stabilite modul cel mai corect de folosire a pămîntului și, în special, metodele de ameliorare a plantelor, ca și sortimentul de plante.

Ajunși la „Mifgas Bik'at Haiarden”, mare centru de trafic, ne întărim cu cîte o cafea neagră forte și sucuri de fructe și apoi toți patru ne continuăm drumul cu bună dispoziție. Nici cele plus 40 de grade Celsius nu ne scad elanul. Șoseaua șerpuită, împrejmuită de stînci dolomitice (calcar și magnezium), printr-un teren (situat la 200—400 m sub nivelul mării), care primește anual nu mai mult de 100—250 mm de ploaie. Se duce aici o luptă crîcnă cu natura vitregă, dar

se trăiește bucuria unor realizări spectaculoase!

Deci? Apă, apă și minerale multe și felurite. Secole de-a rîndul, cînd în țara noastră se aciuaseră stăpîni vremelnici, asemenea terenuri nefertile erau abandonate, lăsate în paragină. Noi, însă, iubim acest pămînt. Este Tara Făgăduinței și nu ne dăm mina să renunțăm la nici o palmă de pămînt. Ne-ar cere socoteală generațiile viitoare.

Valea Iordanului are cîteva șosele splendide, împrejmuite cu un rînd de plante superbe înflorite. Fiecare pom parca este un buchet uriaș de flori de un roșu aprins. La un moment dat, Itzhak oprește mașina. Sîntem în fața unei crescătorii de porumb albi. Credeți că ne-am putut apropia de ei? Așa! Două giște și un giscan au făcut atîta țărăbă, au dat din aripi și au sîșit atît de amenințător, încît n-am îndrăznit. Buni paznici! Ca la Capitoliu.

Trecem prin așezările: Tomer, Ghitit, lafit, Meșut, Netiv Hagdud și pe la kibbutul al cărui nume ne este cunoscut încă din perioada cînd am învățat „Ierusalim din Egipt”. În acest loc, „Ghitit”, s-a făcut primul popas. Acum este aici un grajd model, total computerizat. Vaci de o rasă selecționată în Israel (Freeze Israeliensis) trăiesc aici, în condiții de stabulație (nu ies la păscut). Se mulg electric. Fiecare vacă dă 9 000 de litri de lapte pe an. Au condiții de laborator, „și cunosc meseria” și se instalează cuminti la mulg.

Ne-am continuat drumul pînă la stația de experimentare a solurilor și a diverselor plante. În „ghivece” de circa 1,5 m diametru, sînt plantați puieți de palmieri. Cercetarea o face prof. inz. Oded Beniamini, de la Institutul Volcani. Încearcă să creeze o specie nouă de palmieri, mai productivi.

Ceva mai departe este o plantație de „palmieri masculini”, al căror polen se folosește pentru fertilizarea palmierilor unor proprietari de livezi de „pomi femele”. Se plătește bine. Pe aceste terenuri s-au făcut și încercări de plantare cu mango. Fără rezultate pozitive, deocădată. În schimb, vedem sere întinse, cu trandafiri. S-a lăsat și loc mult pentru plantarea, în toamnă, de crizanteme.

Le place aici. Europa primește orice cantitate. Cînd îți arunci privirea noaptea peste cîmp, vezi licăriri ale unor becuri de iluminat. Sînt flori cărora le place lumina. În felul acesta se obțin și 2—3 recolte pe an. Observăm contrastul pitoresc dintre valea iluminată și lanțul munților Iordanului ce se profilează în zare. Artișorul și sparanghelul cresc „în libertate”. N-au nevoie nici de sere și nici de prea multă apă.

Ați văzut vreodată pomi fructiferi în frigider? Acum i-am văzut și eu pentru prima dată. Pomi pitici, plantați în căldări; ca să poată da fructe au nevoie de o „porție” de frig. Prin decembrie, îi punem în căsutele ce se văd acolo, care de fapt sînt frigiderice reglabile. Peste 3—4 săptămîni, se scot și „minune”. Repede, repede, ei se împodobesc cu frunze verzi, înfloresc și dau pierci mari, zemoase și gustoase, iar Europa este amatoare de orice cantitate de asemenea fructe, devenite „celebre”. Într-o sere computerizată, florile sînt plantate în tuf vulcanic, întins pe nylon. Tuful, rocă permeabilă, ușoară, se irigă. I se spune fertizație, deoarece apa le aduce și substanțe fertilizante. Văzînd viața de vie în sere printre rîndurile cărora cresc buruienii, cer explicații. Sînt lămurită că aceste „buruieni” sînt un fel de salcim ce se numește „profetiz”. Pătrunde foarte adînc, ventilează pămîntul și-l afinază.

Aici crește strugurii cel mai vîratic. Bcabele lor sînt mai mici decît ale strugurilor obișnuiți, fiindcă n-au seminte. Deci n-au hormoni. Se fac încercări de a le da hormoni prin stropire.

Rod borat și frumos dau pomii de Papaya. Pomi înalți, cu parfum exotic. Fructul, foarte bogat în enzime, este deosebit de căutat. Pe un teren mare crește sabres (un fel de cactuși foarte rotitori și nepretențioși). Un soi fără țepi, foarte căutat în Europa. Localnicii fac din aceste frunze cărnose o marmeladă deosebit de gustoasă.

— Dintre toate, care cultură este mai rentabilă?

— Sabresii — răspunde prompt economistul grupului. Doar 400 de metri cubi de apă pe a_năm, foarte rezistenți la secetă și foarte productivi. Pe un teren similar, dacă avem plantații de banane sau palmieri, trebuie mai multă îngrijire și circa 3 000 de metri cubi de

apă, deci de aproape opt ori mai mult. Văd o livadă de arbori falosi, cu frunze mari și late. Nimeni nu știe ce hram poartă, de unde au răsărit. Poate doar numeroși porci mistreți, care mîșună pe aici, să știe de rostul lor.

Se mai vede aici un teren galben, cum nici un efort nu poate fi gălbui, cum în teren agricol. Ce s-a gîndit pedologul inginer Leopold Weissmann? Văzînd că acest pămînt e foarte arid, a pus să se sape un estuș de pește și languste, mult apreciate în Europa. Apa nu pătrunde prin el. A fost prima lui lucrare de acest gen ca „hadas” (nou reparat).

În zărare observ o fișe de pămînt mai mult închisă la culoare. Ce este? — Mlaștina Văii Iordanului. Dacă se duc pașii într-acolo, nu mai există. Dacă desecarea ei este, acum, doar o problemă de timp scurt.

La o distanță apreciabilă de aici, niște păstori evrei cresc oi. Dintr-o turmă de 200 de capete se poate trăi frumos. Sînt oi „Asaf”, o rasă selecționată la mare. Foarte bune de prăsilă. În doi ani, o oie naște 8—9 miei.

— Pînă și un crescător de cai de călărie și-a făcut o fermă pe aici. Încă nu se poate lăuda cu mari succese, dar vom vedea!

Roșiile, vinetele, castraveții s-au crescut de mult; numai pepenii galbeni nu s-au copleșit. Pe viitor, vor fi sădii împreună cu restul zarzavaturilor și atunci vor putea fi culeși, mecanic, împreună cu restul legumelor.

Oare e ceva ce n-am văzut aici din tehnica modernă a agriculturii? Printre altele, pînă și sere cu tensiometre pentru determinarea accesibilității apei din sol. Producătorii, care s-au învățat să asculte de povețele îndrumătorilor lor agricoli, au ajuns la realizări frumoase. Viitorul va aduce răsplata muncii lor asidue. Valea Iordanului trăiește. Nu mai e teren în paragină. Omul, înarmat cu știință, cu dragoste pentru marea sa, a învins.

O raită prin Bik'at Haiarden este un tonic sufletesc, încurajare. Însoțitorii mei denumesc această vale „Valea Speranței”, deoarece, în pofida tuturor condițiilor ecologice neprielnice, de sol și de climă, totul cedează în fața dirigenței evreului, a cunoștințelor științifice și, mai ales, a elanului care ne-a însoțit în istorie.

ISRAELIENI
binefăcători
ai omenirii

Profesorul Adler și
„Trandafirul de Ieriho”

„Trandafirul de Ieriho”: un nume frumos, conferit însă unei maladii subtropicale, foarte dureroasă, care lasă de obicei sechele urite, durează luni de zile și împotriva căreia, mulți ani, oamenii n-au știut cum să se aplece. Vis-à-vis-ul meu, prof. dr. Adler Ionatan, medic veterinar, un bărbat impozant, născut în Irlanda, trăind acum la Ierusalim, s-a instalat comod în fotoliul său și începe să-mi povestească.

Am tot timpul să-l privesc. Pare cam de șazeci de ani, are ochi albaștri, iar ce-a mai rămas din fosta sa podoba capilară — roșcat. Vorbește calm și reținut. Știu că ocupă postul de profesor la Facultatea de Medicină Veterinară din Ierusalim, dar despre această funcție nu pomeneste nici un cuvînt. Îmi vorbește despre tatăl său, prof. dr. Saul Adler Zihrono livraha (fie-i amintirea binecuvîntată), care, cu mulți ani în urmă, a ocupat același post la aceeași facultate, fiind primul profesor care și-a predat lecțiile la această disciplină, în ebraică, și descendentul unei familii de sioniști din Lituania, mutați în Anglia. Îmi vorbește despre tatăl său cu multă căldură. Îi simt afecțiunea filială din fiecare cuvînt.

Înrolat în armata engleză, tatăl său a fost medic în Corpul de Armată al Indiilor. Centrul acestui Corp de Armată se afla la Aram Naharam, localitate bine cunoscută evreilor; doar de acolo a venit Avraham. Aci dr. S. Adler a cunoscut pentru prima oară bolile tropicale și, terminînd armata, fiind un tip studios, s-a înscris la Universitatea din Liverpool, unde a studiat aceste boli. Mai tîrziu, a studiat, în Africa, malaria — pe cimpanzei. „Trandafirul de Ieriho” și „amebele” au format, de asemenea, obiectul studiilor sale. Aceasta — în Sierra Leone Pe vremea aceea, prof. dr. S. Adler era încă necăsătorit.

La Ierusalim, în cartierul Musrara, în 1924 cînd prof. dr. Saul Adler a sosit în Palestina de atunci, a primit postul de „patolog” al Spitalului Hadasa, ce se afla pe atunci în acel cartier. A fost primul patolog al acestui spital și, în loc de salariu, a primit un laborator în subsolul spitalului.

De la bun început, prof. dr. Saul Adler s-a legat sufleteste de kibbutz și moșarii, considerîndu-le adevărații constructori ai statului. S-a interesat de ne-

voile lor și a aflat că marea lor problemă era lipsa de lapte în țară. Vacile arabe, singurele existente aici, dădeau foarte puțin lapte (circa 400—700 l anual). Este adevărat că s-au adus vaci elvețiene și olandeze, dar ele mureau repede, fără să se cunoască motivele. Ajutat fiind de Miriam Baratz, responsabilă grajdurilor de la kibbutz Dganija, dr. Saul Adler a reușit să descopere vinovatul: o căpușă, Tailandia, care pătrundea în pielea vacilor, distrugîndu-le globulele roșii. Moartea intervenea prin anemie. Împreună cu un confrate, dr. Șturman, care i-a dat un serios ajutor, a început lupta împotriva acestei căpușe. Neexistînd încă D.D.T.-ul, ei s-au hotărît să le facă băi cu arsenic. Fără mare succes. Au reușit însă să izoleze acest parazit, care propaga un alt fel de boală, mai ușoară. Ei au injectat cu acest ser un viteluş curat, nou născut, din singele căruia au injectat apoi alți 14 vitei, imunizîndu-i pe viață.

Tot inventarul bovin din țară a fost imunizat în acest fel și, datorită acestei acțiuni, noi sîntem azi țara fără Tailandia. Problema a fost rezolvată. Astăzi Israelul este țara în care noua specie de vaci, selecționată aici, dă anual între 8 000 și 10 000 l lapte pe cap de vacă. Și, cu aceasta, țara pășeste spre recordul în lume. Departele de a face un secret din realizarea obținută pe acest teren, prof. Saul Adler a invitat pe toți cei care erau dispuși să învețe, dar... Și pînă astăzi țările învecinate au, în continuare, tot o producție de lapte minimală.

Dușman al „amebelor”, al diverselor muște de nisip propagatoare de friuri de peșteră, „Trandafirul de Ieriho” și altele, prof. dr. S. Adler nu s-a oprit aici. Încă din Irak, el s-a ocupat de aceste insecte, care produc, ca în cazul „Trandafirului de Ieriho”, o boală ereda, ce apare pe piele, dar provoacă aceleași leziuni și pe organele interne. Boala

există de-a lungul coastei Mediteranei și lîngă Marea Moartă. Musca aceasta periculoasă, Leishmania, e purtătoare a unui virus agresiv, care poate fi cercetat cu ușurință pe un anume hirciog chinezesc. În lipsa acestuia, s-a apelat la ajutorul unui zoolog, care a procurat un alt hirciog, din aceeași familie, așa-zisul hirciog auriu de Siria. Deci, datorită zoologului dr. Aharoni, cercetările puteau fi continuate pe acest hirciog — care s-a încetăținit în laboratorul din Ierusalim — și pe descendenții lui, existenți în toate laboratoarele de acest gen. Astfel s-au făcut progrese în descoperirea antiserului.

Prof. dr. S. Adler a făcut și studii teoretice asupra amebelor. Ducînd o luptă asiduă împotriva frigurilor din peșteri, doi cercetători, dr. Adler și dr. Sibba, „au reușit” să se imbolnăvescă de aceste friguri, cercetînd peșteri infectate.

Prof. Adler a avut și o foarte bogată activitate pe tărîmul parazitologiei internaționale. A inițiat o delegație a Academiei Regatului Marii Britanii în Malta, pentru studierea bolilor de acest gen. Zelos cercetător, minat de dorința de a mintui omenirea de acest flăcăr, a vizitat personal Iranul, Brazilia, sudul Italiei, Grecia și Ciprul. A mers pînă și în China.

A urmat studiul pe caii ce căzuseră victimă Babeziele. Tot prof. dr. S. Adler a descoperit și această căpușă, care a imbolnăvit mulți cai. Boala are formă acută, provocînd febră mare. În unele cazuri ea devine cronică. Poate fi combătută și pe cale de medicație farmaceutică.

Marele binefăcător al omenirii animal și inițiat al omenirii la mîrșă în ianuarie 1965, cu microscopul lîngă el, dînd însă posibilitatea, celor ce voiau să învețe, să-și însușească știința sa.

Strada pe care era instalat laboratorul său poartă și azi numele savantului Saul Adler.

E numele unui binefăcător, martir al științei.

Pagină realizată de ANA LENGYEL-LIVSHITS (Israel)

ANUNȚ

În vederea sărbătorilor de toamnă ale anului 5753 (Roș Hașana, la 28 și 29 sept. și Iom Kipur, la 7 oct. a.c.), distribuirea jețurilor (locurilor) la Templul Coral din București se va face după următorul program:

Între 13 și 25 septembrie, zilnic, între orele 9—12 și 16,30—18,30; vineri și duminică, numai între orele 9—12.

Enoriașii acestui Templu sînt invitați să se prezinte din timp pentru a putea primi jețurile deținute în ani anteriori.

De asemenea, ceilalți doritori de a obține jețuri sînt invitați în același scop.

Comunitatea Evreilor din
București
Comitetul Templului Coral

Diplomați israelieni la Chișinău

Ion Hadărcă, prim-vicepreședinte al Parlamentului Republicii Moldova, l-a primit pe diplomații israelieni Bruce Kashdan, însoțit de ofițeri ai Israelului la Moscova, și Lev Niv, al doilea secretar al Ambasadei Israelului la Moscova. La întrevvedere au participat, de asemenea, Vasile Nedelcu, președintele Comisiei permanente a Parlamentului pentru relațiile internaționale, și Leonid Baljan, președintele Societății de cultură evreiască din Chișinău.

„Colaborarea dintre Parlamentul Moldovei și Knesetul israelian, au declarat oaspeții, ar contribui la promovarea și diversificarea cooperării reciproce avantajoase în diferite domenii ale comerțului și turismului, industriei și agriculturii”. Totodată, ei au propus să se facă schimb de experiență în organizarea misiunilor de pace pentru a învăța să se depășească împreună dificultățile celor din Transnistria și din teritoriile arabe din Israel. Delegația a transmis cuvinte de recunoștință conducerii Moldovei pentru atitudinea binevoitoare și ajutorul acordat comunităților și societăților de cultură evreiască din republică, în vederea păstrării limbii și culturii idish.

Domnul Lev Niv a adresat o rugămintă specială reprezentanților conducerii Parlamentului Moldovei declarând că se află în republică de două săptămâni și se ocupă de problemele repatrierii cetățenilor de naționalitate evreiască ce au avut de suferit de pe urma conflictului din Transnistria. Două treimi din refugiații din Bender și Tiraspol, care și-au găsit acum adăpost la Chișinău și Odessa, adică mai bine de 1.200 de persoane, și-au exprimat dorința de a pleca în Israel. Inșă, procedura de perfectare a actelor de plecare se complică de multe ori din cauză că, părăsind în grabă locurile natale, refugiații nu au luat cu ei toate documentele necesare. Pe de altă parte, ei nu se pot întoarce în Transnistria, deoarece acolo îi așteaptă persecuțiile și mobilizarea cu forța în garda smîrnovistă. În legătură cu aceasta, diplomatul israelian a solici-

tat interlocutorilor să contribuie pe cale parlamentară la simplificarea procedurii de plecare pentru această categorie de cetățeni ai Moldovei.

La mijlocul lunii august, Artur Gherman, ministrul adjunct al relațiilor economice externe al Moldovei, l-a primit pe Gary Coren, secretar I cu probleme comercial-economice al Ambasadei Israelului la Moscova. Este vorba de prima întîlnire la acest nivel după stabilirea relațiilor diplomatice dintre cele două state. Gary Coren, care îndeplinește și funcția de reprezentant comercial al Israelului în CSI, a relevat că, în comparație cu alte republici foste sovietice, Moldova dispune de multe priorități pe planul stabilirii de contacte cu țara sa. Acest lucru se explică, în principal, prin faptul că numeroși oameni de afaceri israelieni sînt originari din Moldova. Oaspetele a menționat că Israelul este gata să serneze o serie de înțelegeri și acorduri reciproce avantajoase cu Moldova, de natură să faciliteze cooperarea economică. Diplomatul israelian s-a întîlnit și cu membri ai conducerii Ministerului de Finanțe de la Chișinău, cu reprezentanți ai firmelor și companiilor particulare din Republica Moldova.

În altă ordine de idei, trupa „Eugène Ionesco” din Chișinău a lucrat intens la premiera a două dintre piesele cunoscutului dramaturg. Este pentru prima dată cînd trupa montează un spectacol cu un rezor din străinătate. Invitatul este Yassur Moshe, profesor la Facultatea de actorie a Universității din New York (S.U.A.) și rezor la unul din teatrele de pe Broadway.

Premiera celor două piese, reunite într-un singur spectacol, a avut loc în 18 august a.c. la Chișinău. De asemenea, ele sînt prezentate și în cadrul Festivalului internațional al teatrelor experimentale ce se desfășoară, în perioada 1—10 septembrie, la Cairo.

Dr. VITALIE TEODORU

DR. VASILE FISCHER ז"ל

La Tășnad a încetat din viață doctorul Vasile Fischer.

Decedatul a fost un distins intelectual, un bun și devotat evreu, animat de frumoase sentimente față de Comunitatea lui Israel.

Serviciul divin al ceremoniei funebre a fost oficiat de către dr. Ernest Neumann, Prim-Rabinul Comunității Evreilor din Timișoara. Domnia Sa a rostit un impresionant elogiu funebru, în care a relevat marile merite ale defunctului, dînd citire apoi mesajului trimis de către Eminența Sa dl Șef-Rabin dr. Moses Rosen.

MESAJUL EMINENȚEI SALE

Doctorul Fischer a fost un devotat fiu al obștii evreiești din Tășnad, cu dragoste pentru tradițiile noastre instituționale, cu inimă nobilă și caldă, care vibra pentru idealurile poporului nostru.

A rămas, toată viața lui, credincios Torei noastre sfinte.

Printre cei din urmă evrei din Tășnad, alături o comunitate mamă în Israel ז"ל עיר ואם בישראל el și-a făcut un crez și o misiune din paza și îngrijirea cimitirului în care se odihnesc generațiile de odinioară care au creat sinagogi, ieșivot, instituții filantropice în această localitate.

La mormintul său deschis așa fi dorit să vin personal, ca să depun o mărturie. Imi pare rău că nu pot să o fac decît în scris.

Doctorul Fischer trimitea, de vreo 15—20 de ani încoace, în mod regulat, de mai multe ori pe an, sume de bani pe care le punea la dispoziția fondului de ajutorare אגודת בני ישראל pe care îl conduce soția mea.

Ruga noastră către bunul Dumnezeu, în această clipă de despărțire de rămășițele pămîntești ale doctorului Fischer, este ca să-i răsplătească faptele sale bune, gîndurile sale frumoase, sentimentele sale nobile și să-i hărăzească odihna veșnică în Gan-Eden, în paradisul Măreției Eterne.

Fie memoria sa în veci binecuvîntată!

DR. MOSES ROSEN
ȘEF RABINUL CULTULUI MOZAIK

O monografie despre fascism

Semnălăm apariția recentă, în traducere românească, a lucrării intitulată „Fascismul” (autor dr. Jelio Jelev), în Editura Științifică (348 pagini), avînd ca traducător din limba bulgară pe Tiberiu Iovan.

Cartea a fost scrisă în anul 1967 și a apărut abia în anul 1982, în prefața volumului fiindu-ne explicate motivele întîrzierii cu care apare lucrarea.

Materia este împărțită în patru capitole, intitulată: „Structura statului fascist”, „Particularități funcționale ale statului totalitar fascist”, „O caracterizare integrală a statului totalitar”, „Descompunerea statului fascist”.

Capitolul I este împărțit în șase secțiuni, secțiunea a cincea fiind intitulată „Lagărele de concentrare”.

La bibliografie sînt menționate 181 de lucrări.

Din păcate, volumul nu are un indice (de nume sau de materii).

Autorul a elaborat o lucrare de teoretizare a trăsăturilor fascismului, accentul fiind pus pe analizarea caracteristicilor comune ale statelor fasciste. O asemenea analiză nu putea fi lipsită de considerații istorice, care evidențiază categorii de state precum: statele autoritare, dictaturile militare, statele totalitare, statele fasciste (din ultima categorie autorul se ocupă în special de Germania nazistă și de Italia fascistă).

Autorul și-a propus, așa cum specifică în notele introductive, să obțină „construirea unei teorii unice despre fascism”, iar trăsăturile comune structurii oricărui stat fascist ar fi: sistemul unipartit și lichidarea celorlalte partide, contopirea partidului fascist cu statul, unificarea întregii vieți sociale, cultul conducătorului unic, lagărele de concentrare.

Am menționa de asemenea opiniile exprimate de autor: a) „...pe plan istoric fascismul este pe deplin perimat”; b) Totalitarismul constituie o trăsătură esențială a dictaturii și a statului fascist; c) Partidul fascist la putere constituie un adevărat „stat în stat”; d) Sistemul totalitar fascist practică o politică de „intoleranță și crîncenă persecuție a tuturor celor care gîndesc și acționează liber”; e) în legătură cu această idee autorul scrie: „Se poate ca statul fascist să nu fie călăuzit de rasism și antisemitism, așa cum a fost cazul cu fascismul italian și cu alte variante ale fascismului — acest fenomen nu este obligatoriu”, dar statul fascist este obligat să urască varietatea punctelor de vedere și toleranța liberalismului ca ideologie. Fără aceasta el nu poate exista”. Am avea doar de adăugat că Italia fascistă, începînd cu anul 1938, a adoptat și ea o legislație rasială, îndreptată împotriva evreilor, neputîndu-se evident face o

comparație cu politica de exterminare dusă în această direcție de Germania nazistă; e) Există diferențe, sub multe aspecte, între statele fasciste; de exemplu, Germania nazistă a dus o politică proprie de persecutare a bisericii catolice. Sub acest aspect, Germania nazistă a dus în același timp — într-o anumită fază — o politică antievreiască și anticreștină; f) Politică antievreiască a Germaniei naziste a avut la bază „permanența necesitate a unui camuflaj pericolar extern”, evreei constituind — ca de altă ori în istorie —, o pradă ușoară pentru asupritorii, modalitatea de canalizare diversionistă — printr-o politică abil organizată de către stat — a nemulțumirilor populare; g) „Ca principiu, scrie autorul, statul fascist nu poate fi uman, căci acest lucru ar contraveni structurii și naturii sale”; principalii stilpi de susținere ai fascismului sînt, în concepția autorului, rasismul, șovinismul și totalitarismul.

Îată câteva titluri ale secțiunilor sau paragrafelor cărții și care, prin înșăși formularea lor, ilustrează punctele de vedere ale autorului: „Transformarea în gloată a masei populare”, „Conflictul dintre partidul fascist și adevărata intelectualitate”, „Incompatibilitatea fascismului cu democrația”, „Lichidarea liberăților cetățenești și politice”.

Am dori să menționăm, în ce privește politica rasială și antisemită a Germaniei naziste, că ea s-a deosebit de cea a oricărui alt stat fascist prin directă exterminare a unei părți a poporului evreu (oriunde expansionismul nazist a întîlnit pe evrei în cale); pe de altă parte, în general, politica rasială nu poate fi corect caracterizată numai prin analiza legislației antievreiești (legislație extinsă, pe arii largi, în multe state înainte și în timpul celui de al doilea război mondial, cu diferențe apreciabile în funcție de fiecare stat, dar și cu trăsături comune ce au putut conduce la ideea unui statut legislativ standard pentru evreei europeni, statut ce servea de model diferiților legislatori rasiali), deoarece trebuie luate în considerare măsurile propriu-zise luate împotriva evreilor și care au depășit paragrafele legilor, dar și orice imaginație a absurdului.

Lucrarea este o interesantă radiografie a ceea ce a constituit una din cele mai grave maladii ale spiritului uman în secolul al XX-lea.

Reconstituirea teoretică a trăsăturilor esențiale ale statului fascist poate fi opusă, credem noi, cu succes, puținilor nostalgici ai unui model inuman și perimat.

BETINIO DIAMANT

Să revigorăm viața evreiască în Est

Revigorarea vieții evreiești, lăsată să vegeteze mult timp, în estul Europei ocupă un loc important în activitatea „Uniunii Comunităților Evreiești din Europa”, existentă din 1952, care și-a pus, de la înființare, aceste probleme. În această privință, organizația este replica socială a forului politic „European Jewish Congress”. „Noi ne preocupăm de aspectele pedagogice, culturale și sociologice — declară directorul, Eldad Oded. Membri ai Uniunii menționate, din 14 țări, s-au intrunuit la Berlin și au analizat probleme referitoare la identitatea culturală și la cea religioasă, atribute care, în state foste comuniste, au fost răpite evreilor, la intensificarea antisemitismului în Europa și activitățile comunităților evreiești legate de aceste probleme. De un deosebit interes au fost rapoartele primite de la comunitățile est-europene, unde viața evreiască urmează să fie reactivată. În Cehoslovacia de pildă, mai trăiesc acum, din cei 365 000 de evrei care au fost aici înainte de 1933, doar vreo 15 000. Odată cu sfîrșitul războiului, s-au intensificat atacurile antievreiești, care au izolat și aproape au lichidat viața evreiască de pe scena socială, ca în aproape toate țările cu guverne comuniste.

Și în Bulgaria, după cotitura politică din Europa, urmează să fie edificată o viață evreiască. După cum relatează Nansen Behar, din Sofia, există azi, în Bulgaria, după marele val de Alia din anii 1948—1952, numai circa 5 000 de evrei. Totuși, viața socială evreiască în capitală începe să pulseze din nou. O asociație sportivă — Makabi — și un birou B'nai Brith există deja acolo, a remarcat Behar. Dar, înainte de toate, „Consiliul European” trebuie să ajute la crearea de

instituții culturale și sociale. Acest lucru nu e întodeauna simplu — a replicat David Levis, vicepreședintele Consiliului European Evreiesc, „dar comunitățile mari le ajută pe cele mici”. Astfel, Serviciul Central de Asistență sprijină, printre altele, îndeplinirea cu toate puțurile a acestui deziderat.

Pentru reprezentanții comunităților foste sovietice, a fost prima participare la o reuniune evreiască europeană a

acestui consiliu. Valeri Engel și Michael Glutz au relatat că, pentru cei 3,5 milioane de evrei rămași încă în C.S.I., trebuie oferite posibilități corespunzătoare.

Heinz Galinski, președintele Comunității Evreiești din Berlin, decedat ulterior, a prezentat o completare la problemele comunităților est-europene, în raportul său asupra vieții evreiești din Berlin unit și a situației emigranților evrei din fosta Uniune Sovietică.

Călătorii de fotodocumentare

Două comunități evreiești din Balcani au stat în centrul atenției unui recent proiect de fotodocumentare adoptat de Muzeul „Beit Hatefutsot” din Tel Aviv. Doron Bacher, fotograf la muzeu, a părăsit pentru postieritate imagini ale acestor comunități. El a vizitat Albania în martie 1991. Această călătorie a fost semnificativă, dat fiind că era primul fotograf israelian care călătorea în această țară și care a reușit să surprindă aspecte din ultimele zile ale comunității evreiești albaneze. Bacher a fotografiat evreei ce se pregăteau pentru Alia. Impresionantă a fost și împrejurarea de a fi fost primul reporter care a fotografiat un seder, de fapt, ultimul seder la care au luat parte acești evrei din Albania.

Fotodocumentarea despre comunitatea din Albania a fost subvenționată de omul de afaceri italian Raffaello Fallach, care a solicitat cooperarea Ministerului Turismului spre a-i obține lui Bacher viza și alte facilități. Călătoria cu avionul a fost suportată de ziarul israelian „Yediot Aharonot”.

În martie, Bacher a petrecut două săptămîni și jumătate fotografiînd instituții

ale comunității evreiești din Bulgaria. Popusul cel mai îndelungat l-a făcut la Sofia, unde trăiesc majoritatea celor 5 000 de evrei bulgari. Au fost fotografii cimitire sinagogi și cimitire evreiești, activități comunitare și familiale, ca și un număr de personalități evreiești proeminente în artă și în viața publică.

Proiectul de fotodocumentare a fost realizat din fondurile Fundației Doron, iar fotografiile sînt păstrate la arhiva Muzeului „Beit Hatefutsot”.

UNA CALDĂ, ALTA RECE

sau

jocul riscant de-a paradoxul

Intr-un articol precedent, atrăgeam atenția asupra confuziei provocate de inconsecvență, fie calculată (pe principiul „una caldă, alta rece“), fie datorită lipsei de informație a unor redactori din presa democrată. Din păcate, avem din nou prilejul de a reveni asupra acestui subiect, care se dovedește ineputabil. (Și nu facem apel decât la exemplele cele mai flagrante!)

Iată dar că tot în suplimentul cultural al „Cotidianului“, din 11 mai 1992, sub genericul „Artă și politică“, sînt reproduse, în traducere, două articole din revista londoneză „The Spectator“. Cel dintîi e intitulat „Ar trebui ca wal-kiriile să călărească deasupra Ierusalimului?“, apărut sub semnătura lui Paul Johnson, iar celălalt, publicat de Geoffrey Wheatcroft, „La sfîrșitul dolului“, se referă la poziția celebrului dirijor Furtwängler, în timpul celui de-al III-lea Reich (în rezumat: ceea ce a spus marile Toscanini despre Richard Strauss, și anume: „în fața muzicianului îmi scot palaria, în fața omului, mi-o pun de două ori la loc“, i se potrivește și lui Furtwängler).

În esurile menționate, excelente și extrem de nuanțate, sînt de fapt judecate „cazurile“ Wagner și Furtwängler. Antisemitismul lui Wagner, se știe, nu i-a împiedicat pe evreii iubitori de muzică să admire și să asculte opera compozitorului german. Iar faptul că oameni atît de diferiți ca Hitler și Herzl au putut să declare că se simt inspirați de aceeași sursă muzicală nici măcar nu surprinde. Muzica e muzică! Iar faptul că antisemitismul lui Wagner nu s-a transferat în opera sa genială este iarăși un lucru bun.

Problema a fost tranșată — cum vom vedea — și în Israel, unde, după Holocaust, vreme îndelungată, Wagner, amintind prea mult de preferințele lui Hitler, nu a fost pus în scenă sau interpretat. În această privință, Paul Johnson spunea următoarele: „L-am putea numi pe Wagner, care poate inspira tot felul de sentimente, adeseori contradictorii, un compozitor de mare risc. Dar asumarea riscurilor este un element necesar în menținerea civilizației. Chiar Israelul este un risc uriaș, o mare aventură în care s-au lansat bărbați și femei care și-au pus idealurile și viziunea deasupra confortului și siguranței, iar pînă acum riscul s-a dovedit că a meritat pe deplin. A cînta Wagner este încă un mic risc, pe care Israelul și poporul său curajos ar trebui să fie capabil să și-l asume“. Să precizăm aici că o notă de subsol era obligatorie, căci, între timp, „riscul“ a fost deja asumat: Zubin Mehta și Filarmonica din Tel Aviv au spart gheața, interpretîndu-l pe Wagner.

Dar nici măcar despre aceasta nu e vorba. Cele două esuri au o prezentare, o introducere semnată de Alexandru A. Popovici. Socul nu constă în apropierea pe care o face redactorul între doi melomani atît de diferiți (de fapt, comparația aparține lui Paul Johnson), ci în următoarea afirmație aberantă și scandaloaasă, menită să creeze confuzie în mințile acelor care nu au habar de istoria poporului evreu și de istoria sionismului. Cităm: „Iar faptul că acestea (sursele wagneriene, n.n.) puteau să-i inspire în egală măsură pe Th. Herzl și pe Hitler nu dovedește decât că fanatismele naționaliste și aparent divergente se pot adăpa la aceeași sursă“.

Să-și dea oare seama autorul acestor rînduri de grozăvia celor afirmate? Sincer vorbind, mă îndoiesc! Ignoranța în care a fost ținut poporul român mai bine de cinci decenii se pare că acum se răzbuună! De aceea, considerăm necesar să reamintim aici câteva lucruri privitoare la sionism, în general, și la Herzl, părintele fondator al Statului Israel modern, în particular, în speranța că aceste rînduri vor fi citite și de mulți români de bună credință, și, cine știe, poate chiar și de dl Alexandru A. Popovici. Deci, să reluăm aserțiunea, corectă în sine, dar stupidă și profund camlionatoare în context: „fanatismele naționaliste, aparent divergente, se adapă la aceleași surse“. De acord! Dar a pune alături, ca exponenți ai unor astfel de mișcări extremiste, pe Herzl și pe Hitler înseamnă a repeta, cu bună știință, rușinoasa rezoluție sovieto-arabă, adoptată de O.N.U., sub președinția unui fost nazist, și la care, apoi, tot O.N.U. a trebuit să renunțe, pentru a nu se acoperi definitiv de rușine în fața istoriei. Un popor întreg nu e obligat să cunoască istoria noastră, atît de frămîntată, deși

ar fi de dorit, dar gazetarul, comentatorul care „își dă cu părerea“ într-o problemă — în mod necesar, dacă nu vrea să se descalifice sau să compromită reputația ziarului respectiv.

Sionismul este conștiința unei națiuni dezrădăcinate cu forța, care a nutrit permanent speranța reînnoașării. Este o mișcare de eliberare națională. Voinea de a-și păstra identitatea a făcut ca poporul evreu să privească exilul ca pe un episod trecător și să-și revendice constant căminul, reluarea locului cuvenit în rîndul celorlalte națiuni. De la dispariția statului evreu, în secolul al doilea, evreii nu încetează să aspire, și, pe cit posibil, să revină în Tera Sfîntă. Tentativele de a reface isăvul (repopularea masivă a țării) străbat ca un fir roșu istoria poporului evreu, de la opera remarcabilă a lui Josef Nassi, duce de Naxos*, și pînă la încercarea disperată a lui Sabetai Zwi**. Și, ca să-l citez pe profesorul israelian Leon Bentata, „Faptul că Roma i-a izgonit cîndva pe evreii din Canaan nu schimbă cu nimic lucrurile. Ei nu au plecat de bună voie și nu au semnat vreodată vreun tratat de cedare a țării cezarilor, sultanilor (sau imperiului britanic, n.n.). Cînd un proprietar își recuperează domeniul, legea nu-l întreabă dacă a lipsit zece sau 1800 de ani; principalul e ca proprietarul să existe în persoana moștenitorilor săi“.

Sionismul politic s-a transformat într-o replică modernă dată secolelor de discriminare și excludere, de opresiune și persecuții, precum și într-o înțelegere crescîndă a faptului că poporul evreu nu se poate salva decît prin autodeterminare. Revoluția sionistă urmarea re-

ducerea evreilor din risipire în patrie, revigorarea vieții naționale evreiești printr-o activitate creatoare, reactivarea unei vieți statale, garantată prin lege și recunoscută de comunitatea internațională. Mai e de pus la îndoială caracterul progresist al acestei revoluții? Revoluția sionistă este o revoluție fără precedent, operînd în adîncime și structural asupra vieții unui întreg popor, în toate compartimentele existenței sale. O operă de anvergură, capabilă să dezvăluie toate virtuțile înăbușite ale unui popor antic de agricultori și cărturari, veșnic hărțuit, marginalizat, tălăzînd vreme de două milenii, de la apus la răsărit și de la răsărit la apus, după cum gazdele, primitoare azi, deveneau prigonitii de mine sau inveri.

Marele arhitect al acestei opere, în timpurile moderne, a fost Theodor Herzl. Născut la Budapesta (1860), cu un doctorat în drept la Viena, Herzl a strălucit ca gazetar (redactor apoi la Paris al ziarului „Neue Freie Presse“), folie-tonist, eseist și dramaturg. Contemporanul său, mai tînr, Stefan Zweig, descrie pe primul său mentor literar ca pe un răsărit al Vienei intelectuale și artistice, favoritul publicului vienez. „Articolele sale — ne asigură Zweig în cartea sa testamentară „Lumea de ieri“ (1942) — ne cuceresc și azi prin bogăția de observații ascuțite și adesea înțelepte, prin eleganța stilistică, prin farmecul lor deosebit, păstrîndu-și noblețea înnăscută și cînd lăudau și cînd criticau; au fost scrierile cele mai elevate ce s-au putut compune în materie de ziaristică și au făcut cîntărea unui oraș (Viena, n.n.) ce-și cultivase simțul subtilului“.

Perfect integrat și asimilat Vienei, indiferent la solidaritatea evreiască, Herzl participă la Paris la un eveniment zguduitor care îi schimbă cursul vieții și al modului său de a gîndi: degradarea în public a lui Alfred Dreyfus, acuzat pe nedrept de spionaj și manifestările de stradă, în strigătul de ură: „Moarte evreilor!“ Mutația trebuia să se materializeze printr-o revigorare a ideii naționale evreiești, dar pe temeiuri realiste, nu utopice: poporul evreu urma, prin eforturi proprii, să iasă din lunga sa noapte istorică. Prin celebrul său

pamflet „Statul Iudeu“ (1898), Herzl a dat poporului evreu prima sa cartă politică, cea a întoarcerii în patria sa istorică, dar a și avertizat, în același timp, că întoarcerea la iudaism trebuie să precedă întoarcerea la Sion, de fapt un avertisment, în primul rînd, la adresa mediilor asimiliste, din care provenea el însuși. Tot Zweig își amintește — era încă elev — de momentul cînd a apărut broșura „înezestrată cu forța de penetrație a unei săgeți de otel“ ca și de iritarea cercurilor evreiești înstarite din Viena. Cităm, pentru comparație între clarviziune și miopie: „Ce i-a venit, se întrebau cu enervare, acestui scriitor, altminteri așa de inteligent, spiritual și cultivat? Ce timpenii spune și propune el? De ce să plecăm în Palestina? Limba noastră e germană și nu ebraica, patria noastră e Frumoașă Austrie. Nu o gîcem noi minunat sub bunul Franz Josef? N-avem noi o viață demnă, o situație asigurată? Nu ne acordă nouă statul celeași drepturi ca și celorlalți, nu sîntem noi creștineni credincioși, din tată-n fiu, ai acestei Viene dragi? Și oare nu trăim noi într-o epocă de progres care va înlătura în cîteva decenii toate prejudecățile confesionale?... Toți (asimilanții n.n.) se lepădau de el și-l luau în deridere“ („Rege al Sionului“). Dar o replică neașteptată sosi din altă parte: din partea maselor mizere de evreii din Galicîia, Polonia, România și Rusia. Impactul a fost extraordinar. Iată-l în descrierea mereu regretatului Zweig: „Pără să prevadă acest lucru, Herzl, cu broșura lui, făcuse să izburască vilvătia de sub cenușa străînătății, din milenarul vis mesianic, întretînut de Cîrțile Sfinte, al întoarcerii pe Pămîntul Făgăduinței — această speranță și, în același timp, religioasă certitudine care ea singură mai dădea un sens vieții acelor milioane de asupriți și împilați. Totdeauna, cînd cineva — profet sau impostor — în cei două mii de ani de Diaspora, atînsese această coardă, întregul suflet al poporului intrase în rezonanță, dar niciodată cu atîta forță ca de data aceasta, niciodată cu asemenea freamăt și vibrație. Cîu cîteva zeci de pagini, un om reușise să transforme o masă de oameni risipiți și dezbinăți, într-o forță unită“.

Herzl moare epuizat, la numai 44 de ani, după o activitate prodigioasă închinată unui ideal generos: renașterea lui Israel. El nu a scris doar, ci a și acționat. A făcut nenumărate demersuri și pelerinaje la curți regale și imperiale, precum și la Sublima Poartă, pentru locul nostru sub soare. A înțeles rolul imens al instituțiilor în punerea în operă a ideilor, și le-a creat. A galvanizat toate energiile evreiești în jurul unei idei creatoare, cu inensa lui autoritate. Personalitatea sa carismatică, figura majestuoasă, de profet, ochii scăpători impuneau de la prima vedere. Istoria modernă a Israelului începe de fapt cu primul congres sionist, reunit din inițiativa lui Herzl, în 1897, la Basel. În numai opt ani de activitate el a pus piatra de temelie a Statului Israel. Cum remarcă, cu inegalabilul său talent de biograf, Stefan Zweig, care ne-a însoțit în acest excurs: „destinul știe totdeauna să găsească mijlocul prin care să-și apropie omul de care are nevoie pentru atingerea scopurilor sale ascunse, chiar dacă acesta încearcă să se eschiveze“.

Theodor Herzl a deschis calea renașterii poporului său.

Hitler și-a condus poporul său și Europa la dezastru.

Herzl a cîdît pe dragoste. Hitler a distrus prin ură. Dacă l-au prețuit amîndoi pe Wagner, s-ar putea, dar din motive diferite. Cum spunea odată Maurois — Disraeli și Gladstone iubeau aceeași carte: Divina Comedie. Doar că unul pretuia mai mult Paradisul, iar celălalt Infernul! Dacă un cotidian democrat face paralele nefericite (fiindcă redactorul vrea cu tot dinadinsul ca ele să se înlînească), ce pretenții mai putem avea de la fițiicile neolegionare?

TICU GOLDSTEIN

NOTE

* Pentru felul în care a servit Sublima Poartă, sultanul i-a oferit tronul Munteniei. Don Josef Hanassi (sec. XVI) a declinat această onoare, dar a cerut, în carte de Cabala că se poată forța mina lui Mesia, ca să vină mai repede, iar în altă carte, din secolul al II-lea, că

prima localitate care va fi sub stăpînire evreiască, la venirea lui Mesia, va fi Tveria. Localitatea a fost reconstruită și repopulată, un adevărat stat evreiesc în miniatură.

** Sabetai Zwi (1626—1676), cel mai ilustru dintre toți falșii Mesia. Forța de atracție a personalității sale (născut la Smirna și decedat în Albania), dublată de credința în sosirea iminentă a erei mesianice, în jurul anilor 1666, a făcut ca el să fie salutat de evreime și trimat cu un entuziasm fără precedent. Născut din Gaza, predicator din Tera Sfîntă (pretinsă reîncarnare a profetului Eliahu), îl și anunșea, ca promec al sau. Fugind de mizerie și prigoană de vremea pogromurilor lui Bogdan Hmelnicki), minai de visul mesianic, izbăvitor, resuscitat de Sabetai Zwi, mii de evreii își desfac sărmanele gospodării și pleacă, în căruțe sau pe jos, spre Pămîntul Făgăduinței. Speriat de propozițiile mișcării, temîndu-se de tulburări pe tot cuprînsul imperiului, sultanul Turciei îl închide și-l trece forțat la islam. Eșecul mișcării a fost rasunător — pe măsura așteptărilor. Importanța sînt însă amploarea fenomenului și dorința neistovită și rezistibilă de întoarcere a poporului evreu în Tera Sfîntă.

GÎNDURI

„...tradiția elenă nu e singura sursă a marii civilizații franceze, mai fîntează și tradiția Orientului... Nu am fi mult mai săraci dacă conștiința franceză n-ar fi o continuare a conștiinței marilor evreii, care au conceput dreptatea nu numai ca o armonie a Frumoesului, ci ca o propovăduire cu toată pasiunea rațiunii și a simțirii...“

(JEAN JAURES)

„Opiniile devin rușinoase, iar sentimentele oamenilor își pierd curătenia și înălțimea, puterea ei subire de oameni, dacă nu se suprimă antisemitismul. Ura religioasă demoralizează și sălbăticește pe oameni. Singura mea năzuință se îndreaptă spre înrădăcinarea adevăratei și curatei iubiri de oameni...“

„...strîște din tine acel sentiment odios și nedemn, ura împotriva evreilor...“

(PESTALOZZI)

„Și-a dat oare seama cineva în cugetul său luminat și conștiințios ce au fost evreii? ...“

S-a întrebă cineva — cu bună credință — ce moștenire au adus ei omenirii din trecutul adînc și misterios?

„Ce comori de înțelepciune și cugetare au avut ei să apere și să păstreze, zburcîndu-le tuturor nenorocirilor și dramelor sfîșietoare, ce l-au încercat?...“

„...El [evreul] este mai tare decît obeliscul și piramida. Trecutul omenirii întregi e săpat în granitul nepieritor al acestui suflet, pornit să se propage cu cea mai prometeică stăruință...“

(NATALIA NEGRU)

„...Atîția oameni politici francezi, italieni au avut un rol covîșitor în rosturile naționale, deși erau evreii...“

Astăzi evreii reprezintă o parte din intelectualitatea epocii noastre și nu pot, pentru nici o consideratie, să fie excluși din viața societăților omenestii. Și mai ales acum, cînd, de o parte, avem o intelctualitate care a produs acest monument superb care se cheamă cultura modernă, iar pe de altă parte, o enormă masă... incapabilă să prețuiască această muncă milenară, această binefacere divină... Adevărații cărturari trebuie să cheltuiască de acum cele mai mari eforturi pentru apărarea culturii care este un patrimoniu uman. Toate eforturile sînt necesare pentru aceasta... Și e bine să se întrebă „fasciștii de la Iasi“ ce au făcut ei pozitiv pentru nație ca să aibe dreptul să militeze negativ contra altora, angajînd națiunea în acțiunea lor...“

(N. IORGA)

Culuse de EVELIN FONEA

ANTISEMITISMUL, UN CANCER AL OMENIRII

Bruxelles — capitala belgiană care găzduiește sediul Comunității Europene, ce se vrea statul major al construcției unei noi Europe, pașnice și prospere — a polarizat timp de trei zile (6—8 iulie) atenția, printr-o reuniune internațională de semnificație aparte. „Antisemitism și prejudecăți într-o lume în schimbare”, cum s-a intitulat această conferință — la

care au luat parte 12.000 reprezentanți din 72 de state, personalități din lumea politică, intelectuală și religioasă — a avut menirea de a evidenția recrudescența fenomenului rasist, naționalist, xenofob, ce-și pune din nou pecetea întunecată, primejdioasă, în principal asupra „bătrânului continent”.

* * *

de asemenea, legătura dintre mijloacele de informare în masă — așa-numita mass-media — și fenomenul antisemit. Nu fără teme, de altfel, dacă ne-am referi numai la faptul că tocmai în aceste zile se pregătește publicarea în Anglia de către săptămânalul „Sunday Times” a unor largi extrase din jurnalul lui Joseph Goebbels — descoperit recent la Moscova — sub „îngrijirea” istoricului David Irving, cunoscut apologet al nazismului. În atenția ei s-au aflat și manifestările de antisemitism în cadrul Națiunilor Unite — evenimentul culminant din acest punct de vedere constituindu-l adoptarea rezoluției de sinistru amintire egalizând sionismul cu rasismul.

Este interesant de remarcat, sub acest aspect, că înaintea Conferinței de la Bruxelles, a avut loc la Paris, în organizarea U.N.E.S.C.O. (organismul O.N.U. pentru educație, știință și cultură, cunoscut până nu de mult ca o tribună antiisraeliană, proarabă) a unei conferințe pe tema iuțel împotriva antisemitismului. Faptul este simptomatic prin el însuși — chiar dacă unii comentatori au susținut că el se datorează mai mult dorinței de a determina Statele Unite să revină la U.N.E.S.C.O., al cărui buget au contribuit cu 25% până în momentul retragerii lor, în 1984.

În mesajul adresat conferinței de la Paris, președintele Bush afirma: „Nu există loc în lumea zilelor noastre pentru antisemitism. Guvernele pot și trebuie să elaboreze legi împotriva crimei,

a urii și a intoleranței”. Asemenea legi există, de altfel, într-o serie de țări. În baza lor, au fost condamnați revizionisti ca, de pildă, francezul Le Pen — liderul Frontului Național de extremă dreaptă — pentru negarea existenței camerelor de gazare și minimalizarea Holocaustului, pe care l-a caracterizat „un amănunt” al istoriei; ca și istoricul englez David Irving, care a susținut că afirmațiile privind existența camerelor de gazare la Auschwitz au fost „o păcăleală”, menită să aducă turiști în acest loc. Dar pedepsele acordate acestora, în general prea blinde, sînt măsuri insuficiente pentru eradicarea acestui „cancer al societății”, cum îl definea Arnost Lustig, românancier de origine ceho-slovacă, stabilit în Statele Unite.

La Conferința de la Bruxelles a fost adoptată o „Declarație a toleranței”, înlocuită de laureatul Premiului Nobel, Elie Wiesel, în care se spune: „Ne afirmăm părerea că a invoca principi etnice sau religioase pentru a separa ființele umane unele de altele este deopotrivă periculos și dezastruos. Este impardonabil, desigur, un asemenea forum — semnal de alarmă; este necesară, de asemenea, chemarea la toleranță, la colaborarea dintre evrei și neevrei în toate țările lumii. Mai presus de toate acestea se impune, însă, îmbinarea tuturor modalităților posibile de acțiune, în care să fie antrenate state și conducători ai acestora, politicieni, oameni de știință și cultură, cei mai înalți reprezentanți ai cultelor, inclusiv Vaticanul — și nu în ultimul rînd educatori, pentru a face nu numai să nu se uite ororile Holocaustului, dar și să se taie din rădăcina acest flagel, care poate primejdi nu doar pe evrei. Să nu se uite că Hitler a început cu evreii și apoi se știe cum a continuat”.

I. CIOARA

(DIN „VIAȚA NOASTRĂ”, 15 iulie 1992)

YITZHAK RABIN:

„Lupta contra antisemitismului durează de 2000 de ani și trebuie continuată”

Primul ministru al Israelului, Yitzhak Rabin, a apărut într-o emisiune „în direct”, transmisă prin satelit la televiziune, în fața delegaților la Conferința internațională împotriva antisemitismului, rasismului și naționalismului, — organizată de Congresul Mondial Evreiesc, care s-a încheiat la 8 iulie a.c. la Bruxelles.

Miile de delegați și oaspeți ai Conferinței l-au ovacionat îndelung pe Rabin, cînd a apărut pe ecran. El a fost întâmpinat, de asemenea, cu felicitări calde de președintele Congresului Mondial Evreiesc, Edgar Bronfman, și de președinta Conferinței, Raya Jaglom.

El Rabin a spus că „rolul Israelului și al comunităților evreiești din întreaga lume este să atragă atenția că antisemitismul este un fenomen distrugător. El este rasismul, care nu se prezintă drept rasism. Lupta împotriva antisemitismului continuă de 2000 de ani și, spre regretul nostru, va trebui să continue și în viitor”.

Ca răspuns la întrebarea pusă de dna Raya Jaglom, Yitzhak Rabin a spus că guvernul său va acționa pe două linii paralele, una în domeniul tratativilor de pace și cea de a doua în privința schimbării ordinii preferințelor naționale, pentru a se crea locuri de muncă, locuințe pentru tineri și pentru soldații eliberați din Zahal, ca și pentru olim care vor veni, odată cu reluarea Alialei din Comunitatea Statelor Independente și din alte țări.

Referindu-se la Holocaust, dl Rabin a relatat o întâmplare „pe care nu o va uita niciodată”. Este vorba de selecția pe

fond rasist, înfiorătoare, făcută de teroriști, printre care și germani, care l-au separat pe evrei de ceilalți călători ai avionului răpit și dus la Entebbe. Dl Rabin și-a încheiat discursul cu elogii la adresa organizatorilor Conferinței internaționale împotriva antisemitismului.

La închiderea conferinței, a vorbit și dna Jane Kirkpatrick, fosta ambasadoare a Statelor Unite la O.N.U. Printre altele, dna Kirkpatrick a spus: „Este aproape o imposibilitate pentru Israel să obțină dreptate și un comportament corect în instituțiile O.N.U. Toate țările democratice au tăcut în timpul campaniei de atacuri împotriva Israelului”.

Pentru a exemplifica aceasta, dna Kirkpatrick a dat trei exemple: a) Israelul este izolat la O.N.U. și nu este reprezentat în nici una din instituțiile regionale ale organizației; b) UNRWA (Comisariatul general O.N.U. pentru problemele refugiaților) activează în mod fundamental antiisraelian, deoarece îi consideră pe palestinienii drept refugiați, fapt care vine în contradicție cu Charta O.N.U.; c) O.N.U. acordă legitimitate luptelor teroriste împotriva Israelului, prin aceea că sprijină O.E.P.-ul și lupta palestinienilor împotriva Israelului prin toate mijloacele.

Au mai vorbit: Aurel Dragoș Munteanu, ambasadorul României la Washington, dr. Benjamin Rivlin, directorul Institutului „Ralph Bunche”, prof. Ruth Reiss, de la Universitatea Harvard. Ei au criticat O.N.U. pentru atitudinea discriminatorie față de Israel, care vine în contradicție cu Charta organizației.

Conferința a adoptat o serie de decizii, printre care și aceea de a se înființa un for, care să urmărească și să analizeze mișcările politice extremiste din întreaga lume.

Dl Edgar Bronfman a spus că rezultatele conferinței constituie baza ordinii de zi viitoare a activității Congresului Mondial Evreiesc.

(După „Viața noastră”, 10 iulie 1992)

Un nou grup solicită restituirea proprietăților evreiești

O nouă organizație caută să obțină restituirea proprietăților comunitare evreiești, valorind miliarde de dolari, confiscate de către nașiști și guvernele comuniste din răsăritul Europei.

Organizația de Restituire Evreiască, constituită la Ierusalim, reunește opt grupuri evreiești care revendică înapoierea bunurilor comunitare incluzînd școli, spitale, sinagogi, lucrări de artă și obiecte cu caracter ritual, sau compensații pentru ele.

„Noi cerem restituirea proprietăților luate de la evrei de către două tipuri de regimuri ilegale — nașiști și apoi comunisti”, a spus Israel Singer, unul dintre membrii organizației, secretar general al Congresului Mondial Evreiesc.

Grupul urmează să coordoneze o campanie juridică și politică menită să recupereze activele comunitare din: Albania, Bulgaria, Ceho-Slovacia, Ungaria, Polonia, România și republicile fostei Uniuni Sovietice.

Singer și-a exprimat părerea că atît cîtăderea comunismului în Europa răsăriteană în ultimii trei ani, cît și intențiile declarate ale noilor guverne de a înapoia proprietățile luate ilegal de la cetățeni fac acum posibilă cererea restituirii.

Calculule inițiale ale organizației au estimat valoarea proprietăților la cel puțin zece miliarde de dolari, dar cifra poate fi mult mai mare.

„Există 48 de clădiri numai în centrul Pragăi, care au aparținut comunității evreiești”, a spus Singer. Grupul are, de asemenea, un document al guvernului ungar, din anul 1947, care estimează valoarea anumitor proprietăți luate de către nașiști de la comunitatea evreiască la 350 milioane dolari SUA.

Grupul va încerca, de asemenea, să recupereze obiecte de artă și de ritual evreiești, sechestrate de către nașiști și acum împrăștiate în muzee și depozite, în întreaga Europă răsăriteană.

Una dintre colecții, pe care Singer o descrie ca pe un „tezaur”, este păstrată în cinci uriașe depozite la periferia orașului Praga. Sechestrate de către nașiști, obiectele rituale evreiești, cărți, argint și lucrări de artă au fost menite pentru „Un muzeu al unei rase dispărute”.

Organizația reprezintă cîteva grupuri de supraviețuitori ai Holocaustului care, a spus Singer, confirmă pretenția juridică (legală) ca succesori ai comunităților evreiești din răsăritul Europei.

Singer a spus că gruparea dorește să stăruie pentru restituirea în timpul cît mai sint în viață două milioane de supraviețuitori ai Holocaustului, pentru că ei au cea mai clară bază legală pentru revendicări.

Din „The Jerusalem Post”,
4 aug. 1992

STIRI

„INTIFADA, O NENOROCIRE“

Si in tabăra palestiniană se ridică glasuri care consideră Intifada tot mai mult ca o nenorocire. Dar nimeni nu s-a arătat până acum atât de curajos ca publicistul arab Garzi Abu Giab, care, într-un articol, a stabilit un bilanț personal. El scrie că Intifada este o nenorocire pentru poporul palestinian și că mijloacele violente nu duc la nici o soluție.

Giab, care la 17 ani a ajuns la închisoare pentru un atac terorist și a ispășit acolo o îndelungată pedeapsă privativă de libertate, recunoaște în continuare că actele de răzbunare ale palestinienilor față de propriii conaționali — prelușii colaboratori ai israelienilor — sunt condamnabile, deoarece contravin valorilor religioase și etice care sunt sfinte și pentru palestinieni.

Publicistul fundamentează teza că palestinienii ar fi cedat în fața unor soluții extreme pentru că nu ar avea nici un fel de experiență pe scena politică, iar față de israelieni ar nutri sentimente de inferioritate. Într-un timp, la Intifada ar participa și grupuri care urmăresc nu obiective politice, ci numai scopuri criminale, și care ar căuta cu orice preț violența.

CURS DE RELIGIE MOZAICĂ

În Germania s-a făcut un pas, considerat de comentatori drept mare, pe calea egalității în drepturi. În Renania de Nord-Westfalia, anul acesta, la 2 iunie, cinci tineri evrei au absolvit cursul de religie mozaică, pentru prima oară după al doilea război mondial. Primele demersuri pentru înființarea cursului datează din 1984. Acest obiect de studiu, acum acceptat și ca materie de bacalaureat, pentru care au și optat, de altfel, cei cinci tineri din Düsseldorf, este deocamdată predat după un plan de învățământ și o culegere de izvoare, căci manuale școlare nu există încă.

CONVORBIRI TELEFONICE

În fiecare zi au loc zeci de mii de convorbiri telefonice cu țările arabe vecine Israelului. Cifrele în cauză au fost menționate de curind de Yitzhak Kaul, directorul societății israeliene de telecomunicații. De curind funcționează, pornind din Israel, legături telefonice cu 11 țări arabe. De pe la mijlocul lunii martie, Israelul este legat și de Kazahstan. În total, opt rețele telefonice sunt puse la dispoziția Serviciului de telecomunicații cu această parte a fostei Uniunii Sovietice. O jumătate de milion de dolari au fost investiți în această instalație. Curind va fi posibil să se telefoneze automat din Israel și în Ucraina. Kaul a afirmat, mai departe, că până la sfârșitul anului 1992 vor exista în Israel 7 000 de abonați în sistem automat. Se confirmă părerea că israelienilor le place să telefoneze, acum cu mijloace modernizate și cu respect pentru drepturile omului.

SE CERE STABILIREA RELATIILOR DIPLOMATICE ALE VATICANULUI CU ISRAELUL

Prezidiul Comitetului Central al Catolicilor Germani (Z.d.K.), preconizează stabilirea de relații diplomatice între Vatican și Statul Israel. Într-o declarație inițiată de Cercul de discuții evreo-creștin se spune că prezidiul nădăjduiește „ca Vaticanul să stabilească cit de curind posibil relații diplomatice depline cu Statul Israel“. Z.d.K. își propune nu numai stabilirea, ci și accelerarea procesului de pace în Orientul Apropiat, precum și o îmbunătățire a relațiilor iudeo-creștine.

ACTUALITATE ȘI PERSPECTIVĂ ÎN ALIA

Numărul olim-ilor (noua repatriată definitiv din Diaspora în Israel) este în primul trimestru al acestui an, cel mai scăzut înregistrat în ultimii doi ani de autoritatea de emigrare. Numai circa 19 000 de olim au sosit în Israel în lunile ianuarie-martie 1992. La Ministerul Absorbției, acest regres nu este considerat o cotitură. Dimpotrivă, se subliniază că mai bine de un milion de evrei din fosta Uniune Sovietică sunt deja în posesia unui permis de emigrare și pot fi astfel socotiți drept noi potențiali olim.

Din cea mai recentă statistică reiese, de asemenea, că puțin peste 3 000 de persoane s-au răzgândit, părăsind Israelul în perioada 1990—1991. Aceștia nu reprezintă nici 0,8% din numărul total al olim-ilor înregistrați. Un fapt pozitiv care se menționează este că peste 40% din noii veniți și-au găsit de lucru și 20% dintre ei și-au cumpărat locuințe. Un alt indicator stă mărturie despre im-

bunătățirea standardului olim-ilor. Peste 100 000 dintre aceștia s-au retras de la policlinicile oficiale (Kupat Holim Klalit) și au optat pentru altă formă de asistență medicală, socotită mai eficientă.

UN MONUMENT PENTRU COPIII MORȚI DE LA IZIEU

Izieu este un sat în Departamentul Ain din sudul Franței, izolat, în care se poate ajunge numai cu automobilul. Aici se mai poate vedea vila în care 44 de copii, între 3 și 17 ani, se jucau și învățau. Până în dimineața de 6 aprilie 1944. Erau copii ai unor evrei din Franța, Belgia, Germania, Austria și Polonia, majoritatea refugiați. În acea zi, copiii au fost capturați într-o razie organizată pe propria răspundere de Klaus Barbie, duși în lagărul de tranzit Drancy și, de acolo, trimiși direct în camerele de gaze de la Auschwitz.

Hauptsturmführerul SS și conducător al secției IV (Gestapo) de la Lyon a fost condamnat acolo, în lipsă, în 1952 și 1954, la moarte. Ascuns în Bolivia, abia a putut fi scos din vizuină de soții Serge și Beate Klarsfeld și, la 3 iulie 1984, condamnat la Lyon a închisoare pe viață. A murit în închisoarea din Lyon. O bestie feroasă, care îl citea pe Homer în original, în greaca veche!

La comemorarea a 50 de ani de la Conferința de la Wannsee (în care s-a hotărât „soluția finală“ a problemei evreiești), în memorialul inaugurat în vila Minoux care a adăpostit acest sinistru conclave nazist, o placă

Beate Klarsfeld

din expoziția permanentă amintește de „copiii de la Izieu“, care nu au putut ajunge la maturitate numai pentru că erau evrei. Soții Serge și Beate Klarsfeld (ea — germană, creștină) au scris o carte, „Copiii din Izieu“ („Die Kinder von Izieu“), despre victimele lui Klaus Barbie, călăul din Lyon. Editată de Hentrich-Verlag, Berlin, această carte este un monument pe care autorii l-au ridicat victimelor lui Barbie.

DUBLĂ SALVARE

Ghinion pentru șase marinari sirieni: nu numai că vasul lor a naufragiat din cauza furtunii, la 35 mile nord-vest de Haifa, dar accidentul s-a întâmplat de Pesah.

Vasul a fost salvat: două nave israeliene ale pazei de coastă i-au venit în ajutor și l-au re-morcat (deși încărcătura i se des-plasase și datorită poziției înclinată, intrase apă în sala mașinilor), până în portul Haifa, unde restul încărcăturii a fost dus pe uscat și vasul a fost apoi reparat.

Mai puțin simplă a fost salvarea mareltoilor. Salariații portuarilor israelieni, binevoitori, nu le-au putut oferi, din cauza

sărbătorii de Pesah, nimic altceva de muncă decât matzele (azimă). Ceea ce sirienii, neobișnuiți, „nu au putut“, pur și simplu, să înghită. Israelienii, îngrijorați, au știut să se ajute: un brutar arab, la o distanță de câteva kilometri de port, putea oferi și altceva decât matzele. Așadar, israelienii au procurat hrană pentru marinarii sirieni și, după salvarea de la inec, i-au salvat și de la foamă.

„ISRAEL BALLET“ LA VIENA

În luna decembrie 1991, „Israel Ballet“ a dat la Viena patru spectacole, continuându-și apoi turneul european spre Italia, Elveția și Marea Britanie.

Compania a fost fondată în 1967 de Berta Yampolsky și Mil-lel Markman, la început, ca un mic ansamblu, numit „Baletul clasic“, în care intencionează, secundați numai de patru balerine, interpretat rolurile principale. Scopul asumat a fost cultivarea pasiunii pentru balet printre melomanii din Israel. În 1973, au fost recrutați noi dansatori, iar în 1975, George Balanchine a permis folosirea unor coreografii ce-i aparțin. Monumentul, creat de sculptorul Danny Karri, este format din cinci reliefuri cioplite în piatră, care simbolizează istoria lungii călătorii a evreilor etiopieni din statele lor, prin taberele de refugiați din Sudan, spre Israel și este amplasat în „Pădurea Etiopiană“ din kibbutul „Ramat Rachel“, la sud de Ierusalim.

RETROSPECTIVA TUMARKIN

În Muzeul Tel Aviv pot fi vizionate două mari expoziții dedicate operei pictorului și sculptorului Yigal Tumarkin. În una sunt expuse sculpturi create în ultimii 25 de ani. În a doua sunt prezentate tablourile și grafica sa. Tumarkin se numără, fără îndoială, printre cei mai remarcabili artiști ai Israelului. Totuși, din cauza angajării sale politice, este intrucivă contestat.

La încheierea expoziției artistul născut în Germania, a spus că „artiștii tineri care a-lungă după succes nu pot în-tellege de ci timp este nevoie pentru a atinge maturitatea artistică“. Nicăcum el nu este dispus să facă compromisuri și de aceea va continua lupta pentru concepția sa artistică. „Sint co-rvină că arta nu este pentru oricine, ci este o necesitate a unei minorități“. Tuma* în a fost întrebare ce sentiment trăiește după o activitate artistică desfășurată timp de 34 de ani. El a răspuns: „Știu că mă pot uita în ochii fiului meu, în ei citesc că stie că nu l-am făcut de rușine“.

DIN CONCERTELE ORCHESTREI FILARMONICII ISRAELIENE

La 4 iulie a.c., programul Orchestrei Filarmonicii israeliene

(desfășurat la Mann Auditorium din Tel-Aviv și la Haifa Auditorium) a cuprins un concert dirijat de Gary Bertini (a studiat în Israel, Italia, Franța; din 1968 dirijează frecvent orchestra Filarmonicii israeliene; a fost, printre altele, directorul general al Operei din Frankfurt, în perioada 1981—1983; a dirijat opera la Scala din Milano, la Chicago, Berlin, München, Hamburg, Paris; este și compozitor și avându-l ca solist pe Yitzhak Perlman; programul: Varietate de Mordecai Seter (compozitor israelian născut în 1916), concertul în minor pentru vioară și orchestră op. 53 de Antonin Dvorak, Simfonia Fantastică de Berlioz.

Stagiunea 1992—1993 se va deschide cu o serie de concerte dirijate de Zubin Mehta, cu participarea pianistului Radu Lupu; stagiunea se va încheia cu Requiemul lui Verdi, dirijat de Zubin Mehta.

Se pregătește spectacolul, în premieră, cu opera „Moses“ de Verdi. Vor mai dirija în stagiunea 1992—1993: Pinhas Steinberg (născut în Israel), Claus Peter Flor, Jakov Kreizberg; dintre soliștii menționați pe Yitzhak Perlman, Dmitri Baskin, Luciano Pavarotti; se va exco-lta muzică de Schönberg, Brahms, De Falla, Ciaikovski.

Tot în noua stagiune va fi reprezentată opera „Aida“, dirijor — Zubin Mehta, soliști — Leona Mitchell, Efiat Ben-Nun, Peter Dvorsky, Gian Carlo Pasqueto, Kurt Rydl.

MONUMENT PENTRU EVREII ETIOPIENI

De Ziua Ierusalimului, a fost dezvelit un monument în amintirea acelor evrei etiopieni care au murit în pustii sudaneze, în drum spre Israel. Vreo 2 500 de evrei etiopieni au fost de față pentru a-i comemora pe cei 4 000 de compatrioți. Monumentul, creat de sculptorul Danny Karri, este format din cinci reliefuri cioplite în piatră, care simbolizează istoria lungii călătorii a evreilor etiopieni din statele lor, prin taberele de refugiați din Sudan, spre Israel și este amplasat în „Pădurea Etiopiană“ din kibbutul „Ramat Rachel“, la sud de Ierusalim.

„ÎNCEPUTUL SINAGOGII ȘI LOCUL FEMEILOR“

La o comunitate din cantonul Zürich, profesorul dr. Shmuel Safrai, din Ierusalim, cercetător important al epocii celui de-al doilea Templu, a conferențiat despre „Începutul sinagogii și locul femeilor“. După Safrai apariția sinagogii constituie, în general, o revoluție în domeniul religios și social. La început, în sinagogă nu se făcea rugăciunea, ci exclusiv citirea Torei, cu obișnuitele formule de binecuvântare. În acest scop trebuiau să se adune zece bărbați, fiecare citind el însuși. Abia mai târziu s-a dezvoltat citirea, cu voce tare, de către „Baal Kore“. În primul secol dinaintea erei moderne, existau peste tot sinagogi, dar în epoca primului Templu nu existau încă. Totdeauna nu existau prezente și femei în sinagogă. Separarea între femei și bărbați a apărut abia mai târziu, mai ales în răsărit.

EXPERIENȚE BARBARE

De vreo 3 000 de gemeni s-au folosit Josef Mengele în lagărul de exterminare de la Auschwitz, pentru barbarele sale experimente pseudomedicale. Numai 180 dintre acești copii, în majoritate evrei unguri, în vîrstă de 5 până la 15 ani, au supraviețuit.

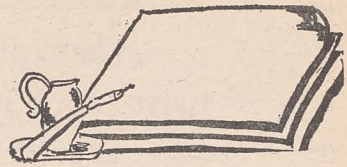
Eliezer Ben Yehuda

PĂRINTELE LIMBII EBRAICE MODERNE

Un film de televiziune al lui Eli Cohen, prezentat recent de televiziunea israeliană, povestește viața captivantă a lui Eliezer Ben Yehuda, considerat părintele ebraice moderne. El avea o singură pasiune, și aceea era repunerea în drepturi a limbii Bibliei în „Țara veche-nouă“ a lui Herzl. Voia ca în Eretz Israel evreii să vorbească ebraica și nu idiş și a jertfit tot acestui țel. A cerut cu insistență chiar propriei familii să contribuie la concretizarea ideii sale. Fiul său, Ben Zion, a crescut ca „primul copil de limbă ebraică“ al timpurilor moderne. Cu acesta nu era permis să se vorbească decît ivrit.

Tatăl, care a creat primul dicționar modern al limbii ebraice, avea de depășit multe piedici, înainte de a se apropia cit de puțin de scopul său. Mai întâi născut în seamă, luat în ris și chiar batjocorit, nu s-a lăsat abătut de pe drumul pe care și l-a trasat. Regizorul israelian Eli Cohen, unul dintre cei mai importanți cinești ai țării, s-a ocupat de această biografie. La reconstituirea povestirii vieții l-a ajutat, printre alții, strănepotul lui Ben Yehuda. Precuț, el a trasat — întrerupt de numeroase diafragmări — diferitele etape. Altceva nu se putea aștepta: filmul este interpretat în mai multe limbi. Căci, în cele din urmă, părintele ebraice moderne, după care este denumită azi la Tel Aviv o stradă principală, stăpânea nu numai limba străbunilor, ci vorbea curgător și rusește, idiş, engleza și franceza.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

CHIEF RABBI DR MOSES ROSEN

„SHEMA ISRAEL“ Our Basic Creed

VAETKHANAN (16th Av — 15th August)

“Hear, O, Israel: The Lord our God is one Lord” (Deuteronomy 6.4). During each day of our earthly existence, when the sun rises with its beneficent light and the shadows of the night embrace us, it is our duty to chant the biblical chapter that begins with the above-mentioned verse. It is a verse usually known to be the most important prayer in the Mosaic liturgy.

To start with a clarification is needed. Is “Shema Israel” a prayer? If we analyse its contents we find no request of the believer from the divinity. We ask nothing from Him who gives us everything. We try to proclaim our basic creed side by side with our strong devotion to God.

The first verse of the “Shema” is therefore a proclamation of the faith in the oneness of the Creator. One Creator and one Creation. We live in a world of the good and the light; an emanation from a God who is their absolute symbol. Evil is nothing but a temporary effacement of the good; darkness is nothing but a fleeting obscuration of the light. Each man has in himself the priceless treasure of the divine virtues. Sediments can be formed on top of the golden vein of kindness and love that lay deep down into the depths of his soul. The holy spark that lies in the depth of his being can be covered by the dross of the fight for survival. But the golden vein can always be brought to light and the spark can rekindle the sacred fire whenever we are reminded that we are the sons of the same Father who teaches us by His Oneness the meaning of human unity “EHAD” — “ONE” does not only imply the idea of unity, but also that of uniqueness. We do not have here a quantitative reduction: instead of many gods, there is only one left. More important here is the revolution produced qualitatively by the Judaic monotheism in the notion of Divinity.

There is here not one force alone, but a unique one, to whom, as it is immaterial, we cannot ascribe any resemblance; whom we cannot limit in time and space, as it is endless; and whom, we who have a limited mind and life, we cannot comprehend. All we can do is to hope for a few rays springing from His infinit majesty.

The most powerful and albeit the easiest to reach of all these rays is that of love. The shortest way to God is the way of love, so we are told by the next verse: “You shall love the Lord your God with all your heart, and with all your soul, and with all your might” (Ibid. 6.5).

That is why the “Shema Israel” was heard from the lips of our martyrs throughout all ages. Their last whisper was a tenacious and steadfast assertion of the creed of the love of God and men; a creed that watered with streams of blood the fields of mankind.

When Emperor Hadrian's legionaries were tearing shreds of the skin of his body, Rabbi Akiba, the shining star of the Talmudic teaching, was smiling... He was smiling serenely like a man whose sight comprehended the horizons of eternity; he was smiling with the certainty of the fighter who, when felling his body crushed, sees the triumphant flag of his comrades. Akiba says in this supreme moment: “During all days of my life, when I uttered Shema and I said “you shall love the Lord your God with all your heart, and with all your soul, and with all your might”, I was asking myself when would the moment come for me to fulfil this commandment? Now when I give my life for Him, I smile content that finally I can achieve what my lips have uttered so many times” (Berakhot 61).

We understand in this way why the believing Jew utters each morning the following prayer:

...“Blessed are we! How pleasant is our fate! How beautiful is our heritage!”

How great was the irony of the enemies of Judaism when they heard, in times past, the assertions made by the miserable, humiliated and abused Jew who cried out his “blessedness” in the midst of the greatest misfortunes, and who praised his fate while enduring one of the cruelest destinies.

The prayer continues however and explains the reasons for this splendid spiritual satisfaction.

Blessed are we because at dawn and in the evening, in synagogues and in prayer houses, we glorify Your Oneness twice a day and cry out Shema Israel — Hear, O Israel, the Lord your God is One”.

Indeed such a blessedness can be truly envied.

EIKEV (23rd Av — 22nd August)

“And it shall come to pass, if you shall hearken diligently unto my commandments which I command you this day to love the Lord your God, and to serve him with all your heart and with all your soul” (Deuteronomy 10, 13)

The second chapter in the Shema is comprised by the serves of the present passage. It refers to the idea of reward and punishment... It is a matter in dispute in the philosophy of all religions and sometimes it serves as an argument of thinking. The Talmudic scholars have dealt long with the question: Why do we find men with a bad destiny and unlawful ones enjoying a good fortune? (Berakhot 7). Success in life does not always “belong to him who follows the Good path and many a time those who infringe the moral laws triumph defiantly.

Antigonus of Socho understood this puzzle and taught the following teaching:

“You should not be like the servants who serve their master for the sake of a reward and be like those who do it without such a purpose” (Abbot I, 3).

Nevertheless the principle of a reward and a punishment is a basic one in Judaism. It is the eleventh out of the thirteen principles ordained by the great Maimonides.

We believe that a grammatical nuance differentiates the present chapter from the previous one of the “Shema”, shall yield an explanation concerning the above-mentioned issue. The first passage of the “Shema” is in singular (the Lord thy God, thy heart, thy soul, etc.) and the second is in plural (if you shall hearken, your heart, your soul, etc.). At the same time we notice that both passages contain the same ideas (the love of God, the Tephilin commandment, the Mezuzah), but there is one idea which we find only in the second chapter: that of a reward and a punishment.

The divine author teaches us in this way that we should not be disappointed when we see that in the life of the individuals (in singular) the principle of justice is not always confirmed. Let us look back to the history of the communities (in plural) and let us peruse its pages. It is penetrated like a red thread by the idea of a reward and a punishment. We notice, sub specie aeternitatis, in the perspective of the eternal life, the principle of justice marching forward, may be still too slowly, but nevertheless with sure steps, toward its final victory. We see that no injustice is left unpunished and no martyrdom is left without a reward, no generous and noble fight is left without the crown of victory.

It is on the basis of this confirmation given to us by history that we utter each day our creed in “reward and punishment”. We find in this creed the most powerful moral support that gives us the strength to overcome the vicissitudes of life we were confronted with.

REEI (30th Av — 29th August)

“Behold, I set before you this day a blessing and a curse” (Deuteronomy 11, 26).

The respective biblical passage ends with a fragment raising the question of the reward and punishment. Its basis idea involves the principle of the free will.

We believe in God's universal knowledge, in His Allmightiness and unlimited possibilities. If the situation is as such — many scholars have asked — if God is all-knowing, it means that He knows beforehand the deeds that are to be performed by men. Everything is therefore predestinated. In this case, why is there a punishment for the man who sinned and a reward for him who has done a good deed? They were nothing but blind performers of a destiny that was already pre-ordained.

Judaism gives a clear answer to these objections. It does not believe in a fate that were sealed beforehand. The belief in freedom asserts strongly our conviction that man is free to build up his own destiny, that he has in his hand the possibility to transform the destiny of all mankind together with his fellow human beings... “Everything is in God's hand, except the fear of God is not in his hand” (Berakhot 33), the Talmud teaches us. There is therefore a realm — and here the Judaic religious concept comes forth daringly — which escapes divine supremacy, man being its absolute master. “The fear of God”, that is to observe His commandments, is left to man to appreciate and he is free to choose his way in life.

“Behold” — the biblical text says of this Shabat says — behold, man! Teach yourself first of all to observe life

and do not pass through it blindfold. Do not loose sight of the general view of this road which you travel from the cradle to the grave. There are many paths in life, and many of them are winding. You should know how to choose the good path that would lead you to your desired aim. “You should not loose the sight of the forest because of the trees”, an old proverb says. Your sight should go beyond details and should become all-comprising.

“Behold, and you will see that I set before you this day a blessing and a curse”.

No one wishes to go along the path of curse. Each one wants the path of blessing. Unfortunately the curse never presents itself its true face and that it deceives you and you believe that your fate is that of blessing.

Free will is possessed by individuals and collectivities. At the same time, it implies the faculty to differentiate good from evil; the skill to know how to consider life, to understand its meaning and to know how to become master over your own destiny.

NEW GROUP ASKING RESTITUTION OF JEWISH PROPERTY

A new organization will seek restitution of Jewish communal property, worth billions of dollars, seized by Nazi and Communist governments in eastern Europe.

The Jewish Restitution Organization formed in Jerusalem this week united eight established Jewish groups to claim return of or compensation for communal assets including schools, hospitals, synagogues, art works and ritual objects.

“We demand restitution of property taken away from Jews by two sets of illegal regimes — the Nazis and then the Communists”, said Israel Singer, secretary-general of the World Jewish Congress, one of the eight member groups.

The group hopes to coordinate a legal and political campaign to recover Jewish communal assets in Albania, Bulgaria, Czechoslovakia, Hungary, Poland, Romania and republics of the former Soviet Union.

Singer said he believed the fall of communism in eastern Europe over the past three years and stated intentions of new governments to return property taken illegally from citizens now made it possible to demand restitution.

The organization's initial calculations estimated the property is worth at least \$ 10 billion, but the figure could be much higher.

“There are 48 buildings in the center of Prague alone that were owned by the Jewish community”, Singer said. The groups also has a 1947 Hungarian government document that estimated the value of some property taken by the Nazis from the Jewish community at \$ 350 million.

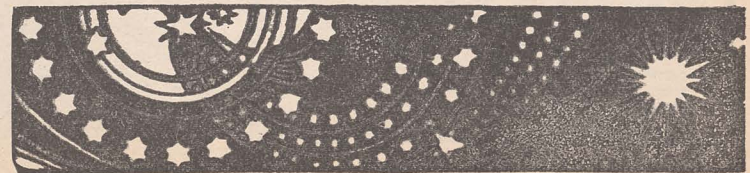
The group will also try to recover Jewish art and ritual objects seized by the Nazis and now scattered in museums and storehouses throughout eastern Europe.

One collection, which Singer described as a “treasure”, is stowed in five huge warehouses on the outskirts of Prague. Seized by Nazis, the Jewish ritual objects, books, silver and artwork were meant for a “Museum of the Extinct Race”.

The organization represents several Holocaust survivor groups which Singer said strengthened its legal claim as successor to East European Jewish communities.

Singer said the group wants to press quickly for restitution while two million Holocaust survivors are still alive, because they have the strongest basis for claims.

(Reuter)

בתב-נת

של היהרות הרתית מרומניה

ב"ה מס' 742, ג' אלול תשנ"ב ר"ו- שבועון

הרב הראשי ר"ר דוד משה רוזן

את התורה

זוהת התורה
אשר שם משה
לפני בני ישראל
(דברים ז, מד)

ויאה לעולם כזה השם "בית עבדים" ומתאים לו הסמל שבמקורו... את העבדות, - הפירמיה - כסין ענקי שהמוני אדם מניחים בדם ויוע את טיט הלבוש ובראש הפירמיה בשיאה, ניצב פתחה שבטביל מתרחותו כלים כחות האדם.

ובמקום מנוצח מואצל מההשראה נשגבה, מכונן על ידי יעוד של קדושה, ניצב על דוכן מנוצח סימפוניית הבריהא, יצור נטול כוח ומרץ שהיא כמסקופה הנדרסת, שלא זו בלבד שמעבר לאפשרותו להדריך את הכול ביקום, אלא גם אינו מוצא את ידיו ורגליו לשלוט בנוצלו שלו. וכל שהח כאפו לא אבו להיכנע ולהתקיים על פי צויו של יצור כזה אשר ירט מטה מטה במדרון הבהמיות.

...ואו נשמע קול עשרת הדברים. רעמו עשרת הדברות בעולם. השמים והארץ הומים והרזו עד, רגמו השמים ורמשי המצולות, חיות הבר וצנופת תחת כיפת השמים, שלהבות ד' - נור והנהרות באפיקיהם, כולם. היטו און קשבת, כולם הסכיתו, וראו פתאום את בחיר היצורים, מורס מעל העולם וכבטו מקיף את תבל כולה. ראו את האדם ניצב על שיא מורס מעל פסגות סיני בהחוקו כידון את מטה הפלאים, שיכוף את תבל ומלואה לרצונו, ראו את "בתר היצירה" החחוקו כידון את תורת המוסר, את לוחות עשרת הדברות.

לוחות הברית לא הסתפקו רק בהקטנת מספר האלילים, לאחד. הפיכת מושג האלוהות לא היתה רק כמותית אלא ביחוד איכותית. הגיעו עתים כהן כריעת בוך לפני תופעות הטבע השונות חדלה והלכה. הפחד שישלט שלטון בלי מצרים פג והלך, שלטון כוחות הטבע החל להתמוטט, ואם עד אז הפחד והאימה העבדות, מאז אהבת אלוקים היא הגורם המכריע ביחסים בין האדם לבין האלוהות. רעיון אמונת היחוד - אחדות הבורא, הביאו בעקבותיהם גם את הרעיון של אחדות הבריהא.

עשרת הדברים לא נחרתו על לוח אחד - אלא על שני לוחות, כדי להשמיע בואת את לקחם הנצח, להצביע על מהות דתנו, להראות ולהדגיש על ההתמוגגות ההדדית בין חובותינו לאלוקים לבין חובותינו לחברה, אין ביכולתנו להפריד בין הדברים. אין ברישותנו לחלוק כבוד רק לאחדים מן הדברות החקוקות על לוחות העדות, עליו להתייחס באותה ההוקרה והערבה. באותו דחילו ורחימו, גם לציוו "אנכי ה' אלוהיך", וגם ל"לא תגנב", "לא תרצח", אותה קדושה הופנת מעל כולם. אלוקים אינו מבודד יתר בר"ת אמות של מרומים, ברומו של עולם, החוק ממעטיו היומיים של המאמין. הוא מתחיל לשכון בתודעתנו, וישותו היא המפעילה את היחסים בין איש לרעהו. תורת המוסר אינה מסתפקת שתיחרת רק באבני המונח אלא מעמיקה לחדור "בכף ובלבך לעשותו".

...לפני מתן תורה - ממיסכה האגדה - כשעלה על דעתו של הקדוש-ברוך-הוא ליתן את התורה לבני אדם, הלך אלוקים מארמון לארמון, מפלטרין לפלטרין, נמלך למלך, בדצותו להעניק את תורת המוסר.

אמר לפנו מלכי עשו, איך נוכל לקבל את התורה האוסרת עליו לרצוח, האוסרת על צחצוח החרבות שעליה מושתתת כל אשיות קיומנו?

- איך נוכל לקבלה - טענו מלכי ישמעאל - איך נוכל לקבל תורת מוסר האוסרת עליו לגנוב, האוסרת עליו את הבויה, מקור קיומנו?

סרבו כל מלכי העולם, כל השולטים בזווע לקבל את תורת המוסר, המאיימת על עצם קיומם, מאנו לקבל את התורה שמבואה בכנפיה את השלום והצדק עלי אדמות.

ואלפי שנים חלפו באופק העתים, ולא רק מלכי עשו, ומלכי ישמעאל, אלא מלכים אין ספור כותנו לוחות השבית את תורת המוסר, פעמים אין ספור כותנו לוחות העדות, וכרכורים אין ספור מסביבו של עגל הזהב היו תדיר סמל עמלם של עריצים לעקור מלב ההמונים עקרונות האמונה בשויון האנשים, להחניק בקדם את כסופיהם העוים לחרות.

והיו מלכים אשר במשטמתם העוה נגד תורת המוסר, במקום להשתמש בכוח, הערימו עליה. במקום הרוע, נהגו באונאה כלפיה, ונבחרו ונתלבן לצורדים שאם אפילו יפורזו את אבני הלוחות עד דק, יעלו את הספר בלהבות, לא יוכלו לעצור "יבאותיות פרוחות באוויר", לא יעלה בכוחם להשבית את המוסר הנשגב שבשורותיה של התורה. ואו שינו את התנהגותם, נטלו בידיהם את לוחות העדות, ובשמשם, בשם לוחות הברית, הצדיקו

וברכו את שיעבוד האדם על ידי האדם, בשם תורת המידות, הם הובילו את ההמונים לשדות הקרב כדי שיקטלו איש את אחיו. הם נשאו את שם אלוקים לשווא, בשמו. בשם אלוהי הצדק והשלום, משלו בכוח הרוע, בכוח העוול, והציפו את העולם בדם ורמנו.

אולם גם בואת לא הצליחו, יותר מדי חיקו הרעיונות הכלולים בתורת המוסר, יותר מדי הם העמיקו לחדור בתודעת המאמין, כדי שיהיה לאל ידם של המלכים לשרשם.

לא רק בורא העולם בחתירתו לשלמות, מצא את מקור ההשראה בהפנתו את מבטו לתורת המידות הזאת, אלא גם אנו, המאמינים בו, באלוהי הצדק והשלום, מפנים את מבטנו לעשרת הדיברות שהושמעו על פסגת סיני, בהם אנו מוצאים משען מוסרי למילוי חובותינו לאלוקים ולאנושות, מהם אנו שואבים את כוחו המוסרי, את המרץ, לקחת חבל במאבקו של הצבא הגדול הלוחם כדי שאף שעל מהאדמה לא ישאר בית עבדים, כדי שאף תושב בתבל כולו לא יהיה מרותק באויקים על ידי אילי הזהב, כדי שבפני עמלו של האדם ובחיו לא ישלטו הבויה והשיעבוד. אשיות התורה מאצילות מחדש באלמות און על בני התמותה, מחדש היה האדם לשותפו של אלוקים בבנית ון-יעדן על אדמות, ליצירת חיים חדשים ומאשרים לטובת בחיר היצורים המשוחרר מאימים וממשפטים קדומים.

...זוהת התורה" תורת עשרת הדברים המפלטת לנו נתיב לאחווה עם האנושות כולה "כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

התורה היא שלט התורה וכוהו, הניעה השעה להקים במקום שבו חיקונו, ונקים ניכוכי יסודות שההתנושיות ידונו ויו ניצבם זומם, עולם בו ההרמוניה, הסדר והלכות היו מושגיו.

אין הראשון, אומן האנונים - מעלעלת האגדה את עליה - נצא לבסוף, את מקור ההשראה והביאו לפני עיניו. "הסתכל יציה בתורה וביא את העולם", בהיות התורה לפניו, תורת השם עליה בירו לבנות נדבך עלי נדבך, ללכד את היסודות, יציר מוסרותיו של עולם, עליה בירו להקנות אשיות לתבל כולה, כדי לבריהא, לחיים תכלית. ובטבעית רצון וסיפוק נפשי של בני התורה, אחרי עמל מנרן, את חלמו מעטעף נעעפי משגות, הרואה את חלמו מתגשם, יכול היה להשמיע את יצירתו הראשון "יהו אה".

יהו אה, קני ההוד והפלא של תורת המוסר הציפו את אדם כל היום הפנה את עיניו למקור האור, לזרקור המאיר. "ותנאי תורה הקב"ה במעשה בראשית", אם יקימו בני אדם את התורה מיטב ואם לאו - יחזיר את העולם לתהו ובהו...

קדושתו במרומי העולם האקורדים הראשונים של סימפוניית הבריהא. כל התנהגות מיו היום מיועד לקחת חבל בפרק שירה זה, על כל אחד לתרום תרומתו להשכנת האור על אדמורה, האדם יד הבריהא: התמוגגות נפלאה של חומר רוחו - עליו להיות נשענ על הסימפונייה הנשגבה. בחיר היצירה מקבל בואת את "שמיים העולה להתעקף באיטלאל, את שותף למעשי בראשית", להיות לשותפו של אלוקים במפעלו לשינוי העולם לטוב.

הוא, בחיר היצורים, הציג בישותו את "העולם הקטן" - את העולם בויערואמין, וגם לו, כלעמיות הרם והנישב ארון השמים הארץ, וגם לו, כלאחיו - העולם הגדול, הביאו לפניו את תורת המוסר והמידות, והתנה הקב"ה: אם ימנה האדם את מבטו אליה אל תורת המידות, אם יקבל השראה והאצלה ממידותיה ומוסרה, יהיה לאל ידו של ילוד האשה לעלות על כנפי מנופה הוצר, על שמי מוסר עד לבמותי הקדושה, עד לבמותי האלוהות; יהיה האל ידו להמריא מעלה מעלה, להודמנות ויותר לזו שהעניק לו את ויקוקו הקדושה - "לשוכן המעולים" - יעלה בכוחו להעפיל ולהביא עלות בסולם השלמות. אולם בהטיבו עיניו במנה - תורת המידות והמוסר, בהשתלט עליו יצרו הבמה, את ביות קיבוו כמו ידיו הוא כורה, את ההליכה מדרחי אל דחי הוא יכין לעצמו, את יצירת חבלני קיומו עלי אדמות הוא מביט על עצמו, בהשתלטותם של יצירו הבהמיים הוא כורה כמו ידיו את יצירתו לטמיון.

אולם במסייעותו הראשונות כחלד במקום העפיל לפסגות הטוב יצירה דרכיו יורדים נוטה מטה לתהומות הדימדומים של האמונה. כן אדם הראשון ועד פרעה, מעביו לנגד עיניו הסיפור התנכ"י, שורה ארוכה של אירועים בהם הבויה והקטל להחיות התמורה מופים חולות חוליות לשלשלת העול האיוסופית בעולם. זה שמיועד להיות אורכיל השובע והשפע בעולם ממושיך באין המוגת להחיות מהלומות בידודות שיכונן. זה הנועד להציג את בתר הבריהא, ממושיך להלחים יום יום את אויקוי, ובמקום השתת מייגע כפיו, להיות בן חורון המושל בפרי עמלו, הוא השתעבד תכלית שעבדו. הכוח והשכל שעליהם ליצור מצרכים יזוונים כדי להטיב והשחו את גבם. במקום תורת המוסר, משלו חלבו עליהם אומים והשחו את גבם. העולם נהפך לעמק כבא, לביט חוקי הכוח, חוקי בעל הרוע. העולם נהפך לעמק כבא, לביט עצמנות, בו ההמונים נדונו להתייטה, נגוד עליהם הדון לסבלו, מבלי פצות מה, להתענות תחת גולג המשיעבד והנוגע.

רבי יצחק פרידמן זצ"ל

אחרון האדמורים משרת ריז'ין, רבי יצחק פרידמן זצ"ל בא כימים, הגיע לשיבה טובה, ותלמידו בידו, אוצר של מצות ומעשים טובים, של תבונה ודעת, אוצר של עזרה בעת צרה לאלפי בני ישראל היה בידו כשהלך לעולמו. בימי המרור הפשיסטי, בימי השואה ואחרי כך, בימי הסכנות עד אין שעור תנת השלטון הקומוניסטי, ר' איציקל עמד לימין הנרדפים והאומללים בלי פחד ובלי אימה וכולם, בלי הבדל, כבדו אותו והעריכו את טוב לבבו. "יתומים היינו ואין אב" אומרים כיום רבנות ארץ ישראל - אל ממזרת אירופה ומישראל, חסידו בהוש, המתאבלים על פטירתו. זכר צדיק לברכה